

Lauri Halonen & Topi Komulainen

Kajaanilaisten yhdistysten hanketoiminta ja rahoituksen muodostuminen

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Liiketalous
Taloushallinto ja juridiikka
Kevät 2014

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Lauri Halonen & Topi Komulainen	
Työn nimi Kajaanilaisten yhdistysten hanketoiminta ja rahoituksen muodostuminen	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Taloushallinto ja juridiikka	Ohjaaja(t) Jaana Lappalainen Toimeksiantaja Kajaanin kaupunki
Aika Syksy 2013 - kevät 2014	Sivumäärä ja liitteet 46 + 1
<p>Tämä opinnäytetyö tehtiin Kajaanin kaupungin toimeksiantona selvittämään aktiivisten kajaanilaisten yhdistysten taloudellista tilannetta ja hanketoimintaa.</p> <p>Teoriatausta koostuu voimassaolevasta yhdistyslainsäädännöstä, hankerahoittajien tuottamasta materiaalista ja yhdistyskirjallisuudesta. Työn teoriaosuudessa käsiteltiin yhdistystoiminnan perustietoutta eli yhdistysten lainsäädäntöä, millaisia yhdistyksiä on, miten yhdistyksen toimintaa hoidetaan ja mistä muodostuu yhdistyksen rahoitus. Opinnäytetyössä käytiin läpi myös taloushallintoa, kuten kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadintaa. Teoriaosuudessa käsiteltiin hanketietoutta esimerkiksi millaisia hankkeita on sekä mistä ja miten hankerahoitusta voidaan hakea.</p> <p>Opinnäytetyö on laadultaan kvalitatiivinen tutkimus, jossa tuotetaan käytännön tietoa kajaanilaisille yhdistyksille. Tavoitteena oli saada pienille yhdistyksille tietoutta siitä, miten yhdistys voisi kehittyä aktiivisemmaksi kolmannen sektorin toimijaksi.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista selviää, että valitut yhdistykset voidaan jakaa kahteen erilaiseen tyyppiin. Toiset saavat rahoitusta pitkäjänteisesti yritysmäisellä varainhankinnalla ja pystyvät siten toteuttamaan aatteellista toimintaansa helpommin. Toiset puolestaan saavat toimintaansa rahoitusta useasta pienestä lähteestä ja ovat siten epävarmempia toiminnan kehittämisen suhteen. Kajaanin kaupungin avustukset ja "puskuriraha" ovat yhdistyksille tärkeitä, jotta ne pystyvät toteuttamaan hankkeita. Ilman tukia yhdistystoiminta todennäköisesti supistuisi.</p> <p>Tutkimuksesta on hyötyä sekä Kajaanin kaupungille että yhdistyksille, joiden toimintaa halutaan kehittää pitkäjänteisemmäksi. Opinnäytetyöstä löytyy myös yhdistystoiminnan tietoutta sitä tarvitseville.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Yhdistys, hanke, rahoitus
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Lauri Halonen & Topi Komulainen	
Title Projects and Finance in Non-profit Associations in Kajaani	
Optional Professional Studies Financial Administration and Law	Instructor(s) Lappalainen Jaana
	Commissioned by City of Kajaani
Date Autumn 2013 - Spring 2014	Total Number of Pages and Appendices 46 + 1
<p>The purpose of this thesis was to study the financial situation and the project activities in the non-profit associations in Kajaani. The thesis was commissioned by the City of Kajaani.</p> <p>The theoretical background consists of the legislation on non-profit associations, the material produced by the project financiers and of the literature on these associations. The theoretical section provides basic knowledge on associations, legislation, what kind of associations there are, how to work inside the association and how the financing of the association is arranged. The thesis consists of also financial administration, accounting and the preparation of the financial statements. The theoretical part covers project knowledge, for example what kind of projects there are and also where and how an association can apply for financing for projects.</p> <p>The thesis is a qualitative study which offers practical information for associations in Kajaani. The aim was to offer small non-profit associations knowledge of how an association can become a more active player in the third sector.</p> <p>The results of the study showed that the selected associations can be divided into two different categories. Some obtain funding when they do business as companies (long-term fund-raising). That is why they are able to offer non-profit activities more easily. Others, in turn, will receive funding from several smaller sources and, thus they are less secure in terms of business development. The City of Kajaani grants a start-up allowance and it is important for the associations to be able to implement their projects. Without this support association activities are likely to be reduced.</p> <p>This thesis may have some practical implications to the City of Kajaani and the associations. The thesis provides also knowledge on the operations of associations to those who need it.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	non-profitable association, project, financing
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Opinnäytetyö on ollut iso ponnistus meiltä molemmilta, koska se on vaatinut paljon aikaa ja vaivaa. Palkkatyön ja opinnäytetyön tekemisen sovittaminen on ollut haasteellista. Lisää haasteellisuutta on tuonut myös matkustaminen kahden kaupungin välillä. Opinnäytetyön venyminen parilla kuukaudella johtuukin edellä mainituista syistä.

Kiitämme läheisiä ystäviämme saamastamme kannustuksesta.

Erityiskiitokset toimeksiannosta Kajaanin kaupungin kansliapäällikkö Risto Hämäläiselle.

Kiitokset myös ohjaavalle opettajalle Jaana Lappalaiselle hyvästä ohjauksesta sekä tutkimukseen osallistuneille yhdistyksille ja heidän edustajilleen.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 YHDISTYKSET TALOUDELLISENA TOIMIJANA	3
2.1 Julkisoikeudelliset ja yleishyödylliset yhdistykset	3
2.2 Yhdistys kolmannen sektorin palvelujen tuottajana	4
2.3 Yhdistyksen taloushallinto	5
2.3.1 Tilinpäätös	6
2.3.2 Verotus	8
2.3.3 Toimintakertomus ja toimintasuunnitelma	9
2.4 Yhdistyksen toimihenkilöt ja päätöksenteko	10
3 YHDISTYKSEN TOIMINNAN RAHOITUSMUODOT	13
3.1 Varainhankinta	14
3.1.1 Talkootyö	14
3.1.2 Jäsenmaksut	15
3.1.3 Myyjäiset ja arpajaiset	15
3.1.4 Avustukset	16
3.1.5 Lahjoitukset	17
3.1.6 Muut tukimuodot	18
3.2 Hankkeiden toteutus ja hankerahoitus	19
3.2.1 Hankerahoituksen rakenne	23
3.2.2 Hanketyypit	23
3.2.3 Hankerahoituksen hakeminen	24
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET	26
4.1 Tutkimuskysymykset	26
4.2 Tutkimuksen toteutus	27
4.3 Tutkimusotos	29
4.4 Tutkimuksen tulokset	31
5 POHDINTA	36
LÄHTEET	40
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kajaani kaupunki voisi olla tapahtumarikkaampi ja elinvoimaisempi, jos yhdistykset ja järjestöt kehittäisivät enemmän omaa toimintaansa. Elinvoimaisuutta voisi lisätä esimerkiksi tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen, yhdistyksien keskinäinen yhteistyö, yhdistysten yhteisien toimitilojen hankinta tai kunnostaminen. Yhdistykset voivat kehittää omaa toimintaympäristöään myös erilaisien hankkeiden avulla. Tämän opinnäytetyön tutkimusongelma on yhdistyksien vaikeudet omarahoituksen järjestämiseen. Omarahoituksen järjestämisen vaikeudet voivat estää hankerahoituksen saamista.

Työn tavoitteena on haastattelun avulla selvittää minkälaisia rahoitusmuotoja tutkimukseen valitut kajaanilaiset yhdistykset käyttävät tai ovat aikaisemmin käyttäneet. Näitä tietoja voitaisiin mahdollisesti hyödyntää muissa pienemmissä yhdistyksissä. Tutkimuksessa selvitetään myös ovatko kajaanilaiset yhdistykset tietoisia erilaisista rahoitusvaihtoehdoista ja miten ne niitä hyödyntävät. Yhdistyksille on olemassa monia erilaisia hankerahoittajia, jotka avustavat hankkeiden rahoittamista. Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä toimii Kajaanin kaupunki.

Yleisenä ongelma hankerahoituksessa on se, että yhdistyksellä ei ole rahaa toteuttaa hankkeita, koska hankkeiden maksatukset yleensä ajoittuvat jälkikäteen. Maksatukset edellyttävät kattavat tiedot hankkeen etenemisestä ja kuluista. Maksatuksia varten on saatava myös yhdistyksen rahatilanteesta kertovat kirjanpidon pääkirja, hankintaluettelo ja tuntikirjanpito. Tietous tai sen vähyys erilaisista rahoitusvaihtoehdoista voi olennaisesti vaikuttaa yhdistyksen tai järjestön kehittymiseen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Minkälaista rahoitusta yhdistykset käyttävät tai ovat käyttäneet? Ovatko yhdistykset käyttäneet hankerahoitusta? Jos ovat, miten he ovat toteuttaneet omarahoitusosuuden? Miten yhdistys jatkaa hankkeella aloitettua toimintaa hankerahoituksen päätyttyä?

Tutkimuksen yhdistysten yhteystietojen selvittämiseen käytetään Kainuun Liiton Internetissä ylläpitämää yhdistys- ja järjestörekisteriä. Toimeksiantajan kanssa aineistoksi valittiin tutkimukseen aktiivisia asukas-, kotiseutu-, ja kyläyhdistyksiä. Tutkimukseen otettiin myös harrastus- ja kulttuurijärjestöjä, liikunta- ja urheiluseuroja, koska nämä ovat potentiaalisia yhdistyk-

siä ja järjestöjä Kainuun kehittymistä ajatellen. Tutkimukseen valitut yhdistykset ovat toiminnaltaan aktiivisia ja menestyneitä.

Opinnäytetyön teoriapohjana käytetään yhdistyslainsäädäntöä, hankerahoittajien tuottamaa materiaalia ja yhdistyskirjallisuutta.

2 YHDISTYKSET TALOUDELLISENA TOIMIJANA

Yhdistykset jaetaan rekisteröityihin ja rekisteröimättömiin yhdistyksiin. Vuonna 2013 Suomessa yhdistysrekisterissä oli noin 135.000 yhdistystä. Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysnetin mukaan Kainuun alueella on 3.177 rekisteröityä yhdistystä. Yhdistysrekisteri ylläpitää tietoja Suomen yhdistyksistä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013.)

Yhdistyslaissa kerrotaan kuinka yhdistys perustetaan sekä se osoittaa myös suunnan yhdistystoiminnalle. Yhdistyslaki ohjaa sekä rekisteröityjen, että rekisteröimättömien yhdistysten toimintaa. Vastuun jakamisen kannalta yhdistys on suositeltavaa rekisteröidä. Rekisteröimättömän yhdistyksen tekemistä toimista vastaavat henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti päätoksentekijät sekä toimiin osallistuneet henkilöt. Rekisteröidyssä yhdistyksessä päätökset tehdään yhdistyksen nimissä. (Vierros, Pöyhönen & Kallio 2010, 26–27.)

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen tulee laatia perustamiskirja, joka on kolmen luonnollisen, 15 vuotta täyttäneen ja yhdistyksen jäseneksi liittyvän henkilön allekirjoittama. Perustajia voivat olla myös rekisteröidyt oikeushenkilöt, kuten toinen yhdistys. Perustamiskirjan tulee sisältää aie yhdistyksen perustamisesta sekä yhdistyksen nimi ja säännöt. Sääntöihin on sisällytettävä ainakin seuraavia asioita: Yhdistyksen nimi, kotipaikkana olevan Suomen kunta sekä kertomus yhdistyksen toiminnasta. Säännöissä on myös mainittava millainen on yhdistyksen tilikausi, miten ja missä ajassa yhdistyksen kokous on kutsuttava koolle, jäsenen velvollisuuksista suorittaa yhdistykselle jäsenmaksuja sekä milloin yhdistyksen hallitus valitaan. Yhdistyslaki määrittää sen, että yhdistyksissä tulee olla hallitus, joka on yhdistyksen ainoa pakollinen toimielin. (Vierros ym. 2010, 26–28.)

2.1 Julkisoikeudelliset ja yleishyödylliset yhdistykset

Julkisoikeudellisten yhdistysten toimintaa säätelee laki. Laissa annetaan määräyksiä kuinka yhdistystoimintaa toteutetaan. Esimerkiksi RAY - Raha-automaattiyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys. (Arpajaislaki 23.11.2001/1047 3:13 §.) Yleishyödyllisillä yhdistyksillä tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia maatalous- ja maanmiesseuroja, ajanviete-, kulttuuri-, sosiaali-, nuoris-, urheilutoiminta- ja harrastusseuroja. Nämä ovat myös aatteellisia yhdistyksiä. Aatteellisilla yhdistyksillä tarkoitetaan yhdistystoiminnan luonnetta. Yhdistys pyrkii kehittämään ja

toteuttamaan omaa ”aatettaan”, esimerkiksi urheiluseura järjestää urheilutoimintaa ja tapahtumia, jossa harrastetaan omaa urheilulajia. Aatteellisuudella tarkoitetaan myös toimintaa siten, että yhdistys ei tavoittele voittoa vaan se pyrkii pitämään menot ja tulot saman suuruisena. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Rekisteröimätöntä yhdistystä ei voida pitää yleishyödyllisenä, koska se ei ole yhteisö. Verotuksessa rekisteröimätöntä yhdistystä pidetään yhtymänä. Yhdistyksien toiminta ja varainhankinta perustuu vapaaehtoiseen talkootyöhön ja siihen, että yhdistys toimii yleiseksi hyväksi. Yleishyödyllinen yhdistys voi harjoittaa myös elinkeinotoimintaa, kunhan yleishyödyllinen toiminta pysyy ensisijaisena toimintamuotona. Elinkeinotoiminta voi olla kuitenkin yleishyödylliselle yhdistykselle verotonta. Sen tulee olla hetkellistä ja sen tulee liittyä olennaisesti yhdistyksen sääntöjen mukaisiin toimintoihin. (Vierros ym. 2010, 114–118.)

2.2 Yhdistys kolmannen sektorin palvelujen tuottajana

Ensimmäisellä sektorilla tarkoitetaan markkinoita ja yrityselämää, toisella sektorilla valtiota ja julkista sektoria, kolmannella sektorilla kansalaisjärjestöjä ja vapaaehtoista kansalaistoimintaa. Kolmanteen sektoriin luetaan erilaiset yhdistykset, ammatilliset järjestöt, kirkot, avustusjärjestöt ja – säätiöt. (Jyväskylän yliopisto 2013.) Julkisen sektorin on tuotettava ihmisille palveluita lain määräämällä tavalla. Yhdistykset ovat merkittävässä roolissa tuottamassa julkiselle sektorille palveluita. Yhdistykset voivat tarjota palveluita paljon edullisemmin kuin markkinaehtoiset toimijat, koska yhdistykset eivät saa tavoitella voittoa. (Kilpailuvirasto 2013.)

Suomen ja muiden pohjoismaiden kolmas sektori muistuttavat toisiaan tulopohjan osalta. Pohjoismaissa toisen sektorin tarjoama rahoitus kolmannelle sektorille on suhteellisen pieni verrattuna muuhun Eurooppaan. Keski-Euroopan maissa toteutetaan subsidiariteetti – periaatetta eli toinen sektori ei lähde itse tuottamaan palveluita vaan keskittyy ostamaan ne kolmannelta sektorilta. Suomessa kolmannen sektorin palvelut keskittyvät voimakkaasti hyvinvointisektorille, kuten sosiaalipalveluille. (Kansalaisyhteiskunta 2014.)

Kolmannen sektorin vahvuutena pidetään vapaaehtoisuutta. Vapaaehtoisuuden voimavarana on korkea motivaatio kehittää yhdistyksen toimintaa. Yhdistyksillä ei ole suuria byrokraatiaketjuja, joten päätöksiä voidaan tehdä nopealla aikataululla. (Kilpailuvirasto 2013.) Esi-

merkiksi Kajaanin kaupunki hankkii ostopalveluina lain edellyttämää iltapäiväkerhotoimintaa yhdistyksiltä. Tästä toimintamallista hyötyvät yhdistykset ja Kajaanin kaupunki. (Hämäläinen 19.8.2013.)

Kolmannen sektorin ja kuntien välillä voi kuitenkin vallita ristiriitoja. Kunnat odottavat kolmannelta sektorilta ammattimaista, pitkäjänteistä ja laadukasta työtä, mutta eivät välttämättä ole valmiita maksamaan siitä asian mukaista korvausta. On kuitenkin selvää, että vapaaehtoisuuteen perustuvalta toiminnalta ei voi odottaa samanlaista sitoutumista, kuin voittoa tavoittelevilta yrityksiltä. (Kolmannella lähteellä 2014.)

2.3 Yhdistyksen taloushallinto

Taloushallinnon toimintoja yhdistyksessä ovat esimerkiksi kirjanpito, tilintarkastus ja verotus. Yhdistyksen kirjanpitoa säätelee kirjanpitolaki. Yhdistyksen kirjanpito laaditaan suoriteperusteisesti eli tulot (kredit) ja menot (debet) kirjataan, kun lasku on saapunut yhdistykselle. Yhdistys voi laatia kirjanpitonsa myös maksuperusteisesti. Liiketaapahtumat tulee merkitä sisältonsä mukaisille tileille. Kirjanpidon on oltava kahdenkertainen eli kirjaukset tulee tehdä kahdelle eri tilille. Esimerkiksi myyjäistulot kirjataan varainhankinnan tulotilin kredit-puolelle ja vastakirjaus tehdään pankkitilin debet-puolelle. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013; Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 2:2-3 §.)

Kirjanpidossa kirjauksen tulee perustua päivättyyn ja numeroituun tositteseen, jotta liiketaapahtuma voidaan todentaa. Esimerkiksi menotositteesta on käytävä ilmi mitä on vastaanotettu ja tulotositteesta mitä suoritteita on luovutettu. Suoritetusta maksusta tulee olla tositemaksunsaajalta tai maksun välittäneeltä rahalaitokselta. Tilikauden tositteita yhdistyksen tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta tilikauden päättymisestä. Kirjanpitokirjat ja käyttöaikaa koskevin merkinnöin varustettu tililuettelo on yhdistyksen säilytettävä vähintään kymmenen vuotta tilikauden päättymisestä. (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 2:5 §, 2:10 §.)

Kirjanpitoa täytyy hoitaa tarpeeksi usein, että se pysyy ajan tasalla yhdistyksen rahaliikenteestä. Pienissä yhdistyksissä on yleensä tapana merkitä tapahtumat tilikirjaan samanaikaisesti sekä aikajärjestyksessä että asiajärjestyksessä. Tilikirjan merkinnät tulee olla tarkkoja ja helpopolkuisia. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

2.3.1 Tilinpäätös

Yhdistyksen on laadittava tilinpäätös jokaiselta tilikaudelta, joka on yleensä yksi kalenterivuosi. Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisen jälkeen ja se on hallituksen allekirjoitettava. Tilinpäätöksessä on kerrottava selkeät ja oikeat tiedot yhdistyksen edeltävän tilikauden talousasioista. Yhdistys on voittoa tavoittelematon, joten sen on pyrittävä pitämään tulot ja menot yhtä suurina. Tilinpäätöksen tärkeät osat ovat tuloslaskelma ja tase. Näistä käy ilmi yhdistyksen tilikauden tulos ja varallisuus. Kirjanpitolaki määrittää tilinpäätösperiaatteet, joita tulee noudattaa tilinpäätöstä laadittaessa. Periaatteisiin kuuluu muun muassa oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta, johdonmukaisuus tilinpäätöksen laatimisessa tilikaudesta toiseen ja tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013; Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 3:3 §.)

Liitetiedot ja vertailutiedot ovat myös pakollisia tilinpäätöstä laadittaessa. Tilinpäätökseen sisällytetään vertailutiedot edelliseltä vuodelta, jotta taloudellisen toiminnan kehittyminen olisi helpommin vertailtavissa. Liitetiedoissa täytyy esittää muun muassa annetut pantit, lainan kiinnityksenä käytetyt vakuudet ja mahdolliset takaukset ja vekselit. Tilinpäätös voi sisältää myös rahoituslaskelman ja toimintakertomuksen, mutta nämä eivät ole pakollisia liitetietoja. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Tuloslaskelman tarkoituksena on kuvata kuinka yhdistyksen tulot ja menot ovat jakaantuneet. Tuloslaskelma kertoo siitä kuinka tulokseen päästiin. Yhdistyksen tulot ja menot kirjataan kirjanpitoasetuksen mukaisiin ryhmiin seuraavasti:

- Varsinainen toiminta, johon kirjataan muun muassa varsinaisen toiminnan tulot, jotka saadaan yhdistyksen perustoiminnoista. Varsinaiseen toimintaan sisällytetään myös erityisavustukset. Pienissä yhdistyksissä tuloslaskelma voidaan esittää toimintokohtaisesti esimerkiksi tulot ja menot näytelmäkerholle.
- Varainhankinta, joka sisältää varainhankinnan tulot ja menot. Näitä ovat esimerkiksi jäsenmaksut ja myyjäistulot.
- Sijoitus- ja rahoitustoiminta, johon kuuluvat erilaiset sijoitusten tulot ja menot sekä rahoitustoiminta.

- Satunnaiset erät, johon kuuluvat muun muassa varaukset ja yleisavustukset, joilla tarkoitetaan esimerkiksi kunnalta saatuja yleisavustuksia.
- Tilikauden ylijäämä tai alijäämä eli kuinka tilikausi on päättynyt – ollaanko voitolla vai tappiolla. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Taseessa kerrotaan yhdistyksen taloudellinen asema tilinpäätöspäivänä. Taseen kaava on yhtenäinen yhdistyksillä ja yrityksillä. Pienet yhdistykset saavat kuitenkin tehdä taseen lyhyessä muodossa. Lyhyttä tasemuotoa yhdistys saa käyttää silloin, kun seuraavista ehdoista enintään yksi täyttyy:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7.300.000 euroa;
- taseen loppusumma 3.650.000 euroa;
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013; Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 3:9 §.)

Taseessa esitetään yhdistyksen varat ja velat. Varat jaotellaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Ne esitetään taseessa vastaavaa puolella. Vastattavaa puolella esitetään yhdistyksen oma ja vieras pääoma. Taseen vastattavaa puolelle sisältyy tilinpäätössiirtojen kertymät ja pakolliset varaukset. (Loimu 2012, 99–101.)

Aloittaessa toimintansa yhdistys saa yleensä ensimmäiset varansa jäsenmaksuina, joten sillä ei ole varsinaista alkupääomaa lainkaan. Toiminnan ylijäämä kerätään omaksi tase-eräksi, jota voidaan taseessa nimittää toimintapääomaksi, käyttöpääomaksi tai vastaavaksi. (Vierros ym. 2010, 64.)

2.3.2 Verotus

Yhdistys tarvitsee y-tunnuksen, jos yhdistyksellä on sellaista toimintaa, josta se joutuu tekemään ilmoituksen Verohallinnolle. Näitä ilmoituksia joutuu tekemään esimerkiksi silloin kun yhdistys toimii työnantajana tai se harjoittaa arvonlisäverollista toimintaa. (Verohallinto 2013 a.)

Yleishyödyllinen yhdistys ei ole arvonlisäverovelvollinen sellaisesta toiminnasta, joka liittyy yhdistyksen varsinaiseen toimintaan. Tällöin tavara tai palvelu myydään ilman arvonlisäveroa. Yhdistys on kuitenkin arvonlisäverovelvollinen esimerkiksi toiminnasta, jota pidetään tuloverotuksessa veronalaisena liiketoimintana. Ilmoittautumista arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ei ole välttämätöntä tehdä, jos liikevaihto jää yhdistyksen tilikauden aikana alle 8.500 euron. Arvonlisäverovelvollisen yhdistyksen tulee ilmoittaa arvonlisäveron tiedot kausiveroilmoituksella ja maksettava myyntinsä mukainen arvonlisävero verotilille. Ilmoitukset on tehtävä yhdistyksen oman ilmoitus- ja maksujakson mukaisesti. Yhdistyksen maksettavat verot saadaan selville vähentämällä kuukauden myynnin verosta vähennyskelpoisiin ostoisiin sisältyvät verot. (Verohallinto 2013 b; Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 2:4 §.)

Yhdistyksen verokohteluun liittyy paljon tulkinnanvaraisia tilanteita. Yhdistys voi olla arvonlisäverovelvollinen sekä tuloverovelvollinen tai pelkästään toinen edellä mainituista. Yhdistys voidaan joissain tilanteissa katsoa verovelvolliseksi myös takautuvasti, jolloin sen tulee maksaa arvonlisäverot jälkikäteen. (Vierros ym. 2010, 175–176.)

Yleishyödyllisellä yhdistyksellä voi olla elinkeinotuloa, kiinteistötuloa ja henkilökohtaisen tulolähteen tuloa, joista se on tuloverovelvollinen. Elinkeinotoiminnan tulo on yleishyödylliselle yhdistykselle normaalin yhteisöverokannan (20 %) alaista. Elinkeinotoimintana voidaan pitää sellaista toimintaa, jossa toiminnan kulut katetaan myymällä tuotteita ja palveluita samalla tavalla kuin samoilla markkinoilla ja tavoilla toimivat yritykset. Elinkeinotuloa ei kuitenkaan ole sellainen tulo, jota yleishyödyllinen yhdistys saa esimerkiksi pienimuotoisesta tuotteiden tai palveluiden myynnistä, mistä saadut tulot menevät yhdistyksen toiminnan rahoittamiseen. (Verohallinto 2013 c; Verohallinto 2014 a.)

Joitakin yleishyödyllisen yhdistyksen varainhankinnan muotoja on tuloverolaissa määritelty verovapaiksi. Verovapaita varainhankinnan muotoja ovat muun muassa yhdistyksen järjestämät arpajaiset, myyjäiset, bingo- ja urheilukilpailut, jäsenlehtien julkaisusta saatu tulo ja tanssi- ja huvitilaisuudet. (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 3:23 §.)

Kiinteistötulo on yhdistykselle verovapaata kun kiinteistö on yleisessä tai yleishyödyllisessä käytössä. Kiinteistön ollessa muussa käytössä kuin yleisessä tai yleishyödyllisessä on kiinteistötulo veronalaista. Kiinteistön ollessa yksinomaan tai pääasiallisesti elinkeinotoiminnan käytössä ovat tulot elinkeinotoiminnan tuloa, ja siten veronalaista tuloa. Yleishyödyllisen yhdistyksen henkilökohtaiset tulonlähteet ovat verovapaata tuloa. Näitä tuloja ovat esimerkiksi jäsenmaksutuloja, osinkotuloja, korkotuloja, osakehuoneistojen vuokratuloja, lahjoituksia ja avustuksia sekä luovutusvoittoja. (Verohallinto 2013 c.)

2.3.3 Toimintakertomus ja toimintasuunnitelma

Yhdistyksen mennyttä toimintaa arvioidaan kirjallisesti tehdystä toimintakertomuksesta. Se esitellään yleensä kevätkokouksen yhteydessä jäsenistölle ja sen asiakohdat vastaavat toimintasuunnitelman asiakohdia. Toimintakertomus on yhdistyksen kehittämisen kannalta tärkeä apuväline. Hyvä toimintakertomus sisältää selvityksen siitä, mitä yhdistys on tehnyt toimintakauden aikana ja arvion siitä, miten hyvin toimintasuunnitelmaan asetetut tavoitteet on saavutettu. Toimintakertomukseen kirjataan saavutetut onnistumiset ja kehittämistä vaativat asiat. (Yhdistystoimijat 2013.)

Toimintakertomuksesta ei ole määräyksiä yhdistyslaissa, mutta yhdistyksen omat säännöt hyvin usein sisältävät määräyksen toimintakertomuksen laatimisesta. Kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen, että yhdistyksen sääntöjen edellyttämä toimintakertomus pidetään erillään kirjanpito-oikeudellisesta toimintakertomuksesta, joten sitä voidaan kutsua esimerkiksi vuosikertomukseksi. (Perälä 2010, 140.)

Toimintasuunnitelma on yhdistyksen suunnitelma tulevalle toimintavuodelle, joka on hyväksyttävä yhdistyksen sääntömääräisessä kokouksessa. Sen laativat yhdessä yhdistyksen puheenjohtaja ja sihteeri. Toimintasuunnitelmassa jäsenistö valtuuttaa yhdistyksen hallituksen toimimaan suunnitelman mukaisesti. Hyvän toimintasuunnitelman laatimiseen on monia eri tapoja. Toimintasuunnitelmassa on tärkeää kuvata selkeästi yhdistyksen toiminnan rakenteita ja sisältöjä. Toimintasuunnitelman tärkein sisällöllinen asia on talousarvio eli budjetti. Toimintasuunnitelma ja talousarvio ovatkin yhdessä yhdistyksen tärkeimmät ohjausvälineet toimintavuodelle. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Talousarvio sisältää tiedot siitä, mitä tuloja ja menoja toiminta aiheuttaa. Avustuksien antajat yleensä vaativat avustuksen suuruutta päättäessään yhdistykseltä talousarvion. Talousarvio sisältää tulos- ja rahoitusbudjetin. Tulosbudjettiin arvioidaan tilikauden tuotot ja kulut sekä arvio niiden erotuksesta eli yhdistyksen tulos. Rahoitusbudjetin tarkoituksena on näyttää yhdistyksen rahavarojen muutos ja niiden riittävyys kassasta maksuihin. (Perälä & Perälä 2006, 275–278.)

2.4 Yhdistyksen toimihenkilöt ja päätöksenteko

Yhdistyksen jäsenet valitsevat kokouksessaan yhdistykselle puheenjohtajan. Puheenjohtaja on vastuussa hallituksesta ja sen työskentelystä. Tehtäviin kuuluu myös hallituksen toiminnan tehokkuuden ylläpitäminen. (Hyvä hallintotapa järjestössä -ohje 2013.) Puheenjohtajalla on yhdistyksen nimenkirjoitusoikeus ja yleensäkin hän edustaa yhdistystä. Yhdistyksen hallituksen tulee toimia kokouksissa päätetyillä tavoilla. Puheenjohtajan täytyy tarkkailla, että hallitus toimii kokouksissa päätetyillä tavoilla. Yhdistyslaki säätelee puheenjohtajan toimintaa. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Yhdistyksissä toimii myös rahastonhoitaja tai taloudenhoitaja. Rahastonhoitaja yleensä huolehtii yhdistyksen rahaliikenteestä. Yleisimpiä tehtäviä ovat käteisvarojen, kuittien ja pankkiasioiden huolehtiminen. Yhdistyksissä rahastonhoitaja voi tehdä myös yhdistyksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Yhdistys voi halutessaan valita yhdistykselle toiminnanjohtajan, joka hoitaa yhdistyksen juoksevia asioita yhdessä puheenjohtajan kanssa. Toiminnanjohtajan oikeudet ovat samat kuin kenellä tahansa työsuhteessa olevalla henkilöllä. Hänen tehtäviin kuuluu toimeenpanna yhdistyksen kokouksen päätökset. Yhdistyksen hallitukseen toiminnanjohtaja ei voi kuitenkaan kuulua. (Hyvä hallintotapa järjestössä -ohje 2013.)

Toiminnanjohtajan yleisempiä tehtäviä on muun muassa valmistella yhdistyksen hallitukselle esitettävät asiat. Toiminnanjohtaja on muiden yhdistyksen toimihenkilöiden esimies, joten hän rekrytoi tai erottaa yhdistyksen muita työntekijöitä. Hän työskentelee aina kuitenkin hallituksen valvonnan ja ohjauksen alaisena. (Hyvä hallintotapa järjestössä -ohje 2013.)

Yhdistyksen tulee tarkastuttaa kirjanpitoa tilintarkastajalla tai toiminnantarkastajalla. Tilintarkastuksessa tarkastetaan yhdistyksen tilikauden kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus sekä hallinnon tarkastus. Tilintarkastuksen valmistuttua on tehtävä siitä tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen. Tilintarkastuskertomuksen täytyy sisältää lausunto siitä, että antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot yhdistyksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot yhteneviä. (Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459 2:4,3:14–15 §; Vierros ym. 2010, 105.)

Tilintarkastajaksi voidaan valita ainoastaan ammattitilintarkastaja eli KHT- tai HTM- tutkinnon suorittanut tilintarkastaja. KHT-tutkinto on Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja ja HTM-tutkinto on kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja. Yhdistyksissä, joissa kunnalla tai kuntayhtymällä on määräysvalta, voidaan tilintarkastajaksi valita JHTT- tutkinnon suorittanut tilintarkastaja. JHTT-tutkinto on julkishallinnon tilintarkastajatutkinto. (Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459 2:4,3:14–15 §; Vierros ym. 2010, 105.)

Tilintarkastuksessa yhdistykset voivat muista yhteisöistä poiketen käyttää maallikkotilintarkastajaa. Yhdistyksellä tulee olla joko tilintarkastaja tai toiminnantarkastaja. Mikäli tilintarkastaja jätetään valitsematta, niin yhdistyksen täytyy valita toiminnantarkastaja. Tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos seuraavista edellytyksistä enintään yksi täyttyy:

- taseen loppusumma yli 100.000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto yli 200.000 euroa
- palveluksessa ollut keskimäärin yli kolme henkilöä. (Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459 2:4,3:14–15 §; Vierros ym. 2010, 105.)

Toiminnantarkastaja toimii vain yhdistyslainsäädösten puitteissa eivätkä tilintarkastuslain säännökset kosketa häntä. Toiminnantarkastajan on oltava luonnollinen henkilö ja hänellä on oltava sellainen tuntemus talouden asioista kuin yhdistyksen toiminnan tarkastaminen edellyttää. Toiminnantarkastaja ei saa olla vajaavaltainen, konkurssissa tai hänen toimikelpoisuutensa ei ole rajoitettu. Hänen tehtäviinsä kuuluu yhdistyksen talouden ja hallinnon tarkastaminen

yhdistyksen toiminnan edellyttämässä laajuudessa. Tarkastuksen jälkeen yhdistykselle on annettava kirjallinen toimintatarkastuskertomus. (Vierros ym. 2010, 107–108)

Tarkastusta tehdessään toiminnantarkastajan on oltava riippumaton. Tarkastaja ei voi olla esimerkiksi hallituksen jäsen, toimihenkilö tai muuten läheisessä suhteessa ennemmin mainittuihin. Riippumattomuus saattaa vaarantua esimerkiksi seuraavin tavoin: tarkastettavana on toiminnantarkastajan oma toiminta, toiminnantarkastaja toimii oikeudenkäynnissä yhdistyksen puolesta tai sitä vastaan, toiminnantarkastajalla on muu kuin yhdistyksen päivittäiseen toimintaan tai taloudelliseen toimintaan liittyvä suhde yhdistykseen. (Vierros ym. 2010, 107–108.)

Yhdistyksessä päätösvalta on jäsenillä, mitä toteutetaan yhdistyksen sääntömääräisissä kokouksissa. Hallitus taas käyttää hallintovaltaa, jonka on ”lain ja sääntöjen mukaan sekä yhdistyksen päätösten mukaan huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita” (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 6:35 §.) Jäsenten tehtävänä on kokouksissa tehdä päätöksiä ja hallituksen tehtävänä on toimeenpanna tehdyt päätökset. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 4:16–17 §.)

Yhdistyksen kokouksilla tarkoitetaan sääntömääräisiä tai ylimääräisiä kokouksia. Yhdistyslaisa määrätään, että yhdistyksen on pidettävä kokous säännöissä määrättyinä aikana. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 5:20 §.) Yhdistyksen sääntömääräiset kokoukset valmistelee hallitus ja käytännön järjestelyiden hoitaminen kuuluu puheenjohtajalle ja sihteerille. Yhdistyksen säännöissä tulee määritellä millä tavalla ja millaisella aikataululla yhdistyksen kokous on kutsuttava koolle. Näiden pykälien täyttyessä kokous on laillinen ja päätösvaltainen. (OK- opinto-keskus 2013 a.)

3 YHDISTYKSEN TOIMINNAN RAHOITUSMUODOT

Pitkäjänteiseen yhdistystoimintaan yhdistykset tarvitsevat jatkuvaa rahoitusta. Toiminnan ylläpitämiseksi rahoituksen on oltava säännöllistä. (Perälä & Perälä 2006, 253.) Yhdistyksen tulonlähteet jaetaan tuloslaskelmassa varainhankintaan, varsinaiseen toimintaan sekä sijoitus- ja rahoitustoimintaan (Perälä & Perälä 2006, 253–263).

Rahoitus koostuu omasta ja vieraasta pääomasta. Omaa pääomaa yleishyödyllinen rekisteröity yhdistys hankkii esimerkiksi seuraavin tuloin: jäsenmaksutulot, korkotulot, osinkotulot, osakehuoneistojen vuokratulot, varainhankinta, avustukset ja luovutusvoitot. (Verohallinto 2013 c.)

Yhdistyksen sijoitustoiminnan voitoiksi luetaan vuokra-, korko- ja osinkotuotot sekä myyntivoitot. Yhdistys voi hankkia esimerkiksi omaan käyttöönsä tilan, jota se voi vuokrata edelleen muille satunnaisille käyttäjille. Sijoitustoiminnan kuluilla tarkoitetaan maksettuja vastikkeita, myyntitappioita ja omaisuudenhoitokuluja. Yhdistys voi sijoittaa varojaan, kunhan se on yhdistyksen sääntöjen mukaista. Sijoittamisen on oltava turvallista. Suuria riskejä on vältettävä, ellei yhdistys ole tehnyt omaa taloussäännöstä. Taloussäännöksessä voidaan määritellä sijoittamisessa otettavista riskeistä ja toimintatavoista. (Perälä & Perälä 2006, 270–271.)

Vieras pääoma koostuu tilimuotoisista ja markkinaperusteisista pankkien laskemista arvopapereista. Markkinaperusteisia arvopapereita on esimerkiksi sijoitus-, yritys- ja kuntatodistus. Tilimuotoinen laina on tyypillisesti pankista saatu korollinen ja vakuuden vaativa laina. (Lepiniemi 2009, 84–91.) Vieras pääoma jaetaan lyhyt- ja pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan. Jakoperusteena käytetään velan erääntymisaikaa. Alle vuodessa takaisinmaksettava velka on lyhytaikaista ja yli vuoden kestävä velka on pitkäaikaista. (Perälä & Perälä 2006, 173.)

Vieraan pääoman käyttäminen on yhdistyksissä harvinaista. Yleensä investointeja tehtäessä yhdistys kuitenkin tarvitsee vierasta pääomaa. (Perälä & Perälä 2006, 172.) Pitkäaikaista vierasta pääomaa yhdistys joutuu käyttämään tehdessään rahallisesti suuria investointeja esimerkiksi toimitiloja hankittaessa. Pitkäaikaisella vieraalla pääomalla tarkoitetaan tilimuotoista lainaa, joka on korollinen ja vakuudellinen laina. Lyhyellä vieraalla pääomalla voidaan tarkoitetaan muun muassa alle yhden vuoden päästä takaisinmaksettavia ostovelkoja, lainoja rahoituslaitoksilta, eläkelainoja ja siirtovelkoja. (Kuusiola 2002, 24–25.)

3.1 Varainhankinta

Varojen hankkimista yhdistyksen toimintaan kutsutaan varainhankinnaksi. Varainhankinta on hallituksen ja varsinkin rahastonhoitajan suunniteltu ja toteutettu toimenpide. Varainhankintaa ei ole kovin tarkasti määritelty kirjanpitolaissa ja –asetuksessa. Yhdistykset käyttävät moniakin toimia varainhankintaan, mutta perinteisimpänä mainittakoon talkoot, jäsenmaksut, myyjäiset, tapahtumat ja arpajaiset. Yhdistys voi harjoittaa liiketoimintaa varainhankintatarkoituksessa. Liiketoiminnasta tulee olla määrätty yhdistyksen säännöissä, sen tulee välittömästi liittyä yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseen sekä sitä on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena. Yhdistyksen toiminnan kannalta varainhankinta onkin yksi tärkeimmistä rahanlähteistä. Käytännössä varainhankinta on aktiivisten yhdistystoimijoiden suunniteltua ja toteutettua työtä, jotta yhdistys voi rahoittaa omaa aatteellista toimintaansa. (Perälä & Perälä 2006, 253–263.)

3.1.1 Talkootyö

Yhdistyksissä voidaan käyttää talkootyövoimaa. Talkootyö on työtä, josta saatavat hyödyt eivät saa kohdistua muualle kuin yhdistyksen sääntöjen mukaiseen toimintaan ja siten kaikkien yhdistyksen jäsenten hyväksi. Pidempi kestoinen talkootyö on yleensä verollista. Jatkuva talkootyö voi olla verotonta kun talkootyö liittyy olennaisesti yhdistyksen omaan toimintaan. Esimerkiksi urheiluseurat hoitavat kaupungin liikuntapaikkoja. Talkootyö on yksinkertaista ja sitä tulee voida tehdä ilman ammattitaitoa. Työn vaatiessa erikoistaitoja, voidaan sen katsoa olevan palkkatyötä, joka on veronalaista. Talkootyö on verohallinnon ohjeen mukaan jaoteltu neljään pääryhmään, joita ovat seuraavat:

- Perinteinen talkootyö, joka on kuten ilmainen hyvän ystävän apu.
- Vapaaehtoistyö yhdistyksen nimiin.
- Yhdistyksen nimissä kolmannelle osapuolelle tehtävä työ.
- Kolmannelle osapuolelle tehtävä työ, josta saatu palkkio luovutetaan eteenpäin lahjoittamalla. (Vierros ym. 2010, 155–156.)

Monissa hankkeissa yhdistys voi hoitaa omarahoituksen tai sen osan talkootyönä. Kustannusarvioon talkootyö tulee merkitä menoksi ja rahoitussuunnitelmaan puolestaan tuloksi. Hankerahoittajat, kuten esimerkiksi Oulujärvi LEADER, mahdollistavat talkootyön käyttämisen omarahoitusosuutena rahoittamissaan hankkeissa. Oulujärvi LEADER on määritellyt seuraavat arvot talkootyölle: Henkilötyö 10,00 euroa/tunti, konetyö 20,00 euroa/tunti ja työkone + kuljettaja 30,00 euroa/tunti. (Oulujärvi LEADER 2013 a.)

3.1.2 Jäsenmaksut

Jäsenmaksut ovat yhdistyksen yleisin tapa rahoittaa toimintaansa. Tämä ei edellytä yhdistykseltä suuria toimia, koska yhdistyksen jäsenet yleensä maksavat jäsenmaksun kuuluakseen yhdistykseen. Jäsenmaksut eivät ole pakollisia vaan yhdistys voi päättää periikö se jäsenmaksuja. Jäsenmaksujen suuruus päätetään yhdistyksen vuosikokouksessa ja jäsenmaksun määrä vaihtelee yhdistyksen rahoituksen tarpeesta. Yhdistyksen säännöissä on mainittava jäsenen velvollisuudesta suorittaa jäsenmaksut ja muita maksuja. (Perälä & Perälä 2006, 258 – 259.) Yhdistys voi erottaa jäsenen hänen laiminlyötyä velvollisuutensa. Yhdistyksen jäsenen velvollisuudet on määritelty yhdistyksen säännöissä. Jäsen voidaan erottaa yhdistyksestä hänen esimerkiksi laiminlyödessä jäsenmaksunsa tai pilatessa yhdistyksen maineen. (Yhdistyslaki 26.5.1989/503 3:13 §.)

3.1.3 Myyjäiset ja arpajaiset

Yhdistyksille hyvin perinteisiä varainhankintakeinoja ovat myyjäiset ja arpajaiset. Myyjäisiä voidaan järjestää teeman perusteella, kuten esimerkiksi joulumyyjäiset. Arpajaisilla voidaan tarkoittaa monenlaista toimintaa, esimerkiksi raha- ja tavara-arpajaisia, erilaisia arvauskilpailuja ja bingoa. (Arpajaisverolaki 26.6.1992/552 1:2 §.) Rahapalkintoja sisältävissä arpajaisissa on oltava tarkkaavainen, koska arpajaisien toimeenpano vaatii viranomaiselta luvan. Viranomaisena toimii toimeenpanopaikan poliisilaitos. (Rahankeräyslaki 31.3.2006/255 11 §.)

Pientavara-arpajaisien voitot lasketaan yhteen ja voittojen on oltava yhteenlaskettuna vähintään 35 prosenttia arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta. Pienimmän voiton on oltava

vähintään yhden arvan hinta. Pientavara-arpajaisissa ei kuitenkaan tarvitse huolehtia luvasta, kun myytyjen arpojen yhteishinta jää alle 2.000 euron. Arpojen myynti ja palkintojen jakaminen täytyy tapahtua samassa tilaisuudessa. (Kuusiola 2002, 119.)

3.1.4 Avustukset

Yhdistykset käyttävät yhtenä rahoitusmuotona myös avustuksia. Tilinpäätöksen tuloslaskelmassa avustukset jaotellaan kirjapitoasetuksen mukaiseen järjestykseen eli erityis- ja yleisavustuksiin. Tuloslaskelmassa varsinaiseen toimintaan kirjataan erityisavustukset ja satunnaisiin eriin kirjataan yleisavustukset. Lainojen lyhennyksiä varten saadut avustukset kirjataan tuloslaskelmaan omana eränään ennen yleisavustuksia. Korkokuluihin saadut avustukset kirjataan korkokulujen vähennyksiin. Investointiluonteisten menojen avustukset kirjataan omana eränään yleisavustuksien jälkeen. (Perälä & Perälä 2006, 264.)

Erityisavustuksia käytetään kohdennetusti yhdistyksen toimintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa hankkeen tai projektin rahoittamista avustamalla ennalta määrätyllä tavalla. Yleisavustuksilla tarkoitetaan avustuksia, joiden käyttökohdetta ei ole myöntämisen yhteydessä määritelty. Yleisavustus tulee kuitenkin käyttää yhdistyksen toiminta-ajatuksen mukaiseen aatteelliseen toimintaan. (Yhdistystoiminnan avaimet 2013.)

Raha-automaattiyhdistys on yksi tunnetuimpia avustuksien jakajia. RAY jaottelee avustustyyppinsä seuraavasti:

- Yleisavustus – Yleisavustusta myönnetään kansallisesti ja merkittävästi toimiville yhdistyksille. Näitä ovat esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Näkövammaisten Keskusliitto.
- Kohdennettu toiminta-avustus – Avustus on kohdennettu tietynlaisiin toimiin tai toiminnanalaan. Näitä voivat olla esimerkiksi vapaaehtois- ja vertaistoiminta.
- Investointiavustus – Investointiavustus on nimensä mukaisesti avustus yhdistyksen investointia varten. Avustuksella voidaan esimerkiksi peruskorjata tiloja tai ostaa irtainta käyttöomaisuutta.

- Projektiavustus – Projektiavustuksia myönnetään projekteihin, joiden tavoitteena on etsiä ja kehittää uusia toimintamalleja. (Raha-automaattiyhdistys 2013.)

Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö on RAY:n tapaan yksi merkittävä yleis- ja erityisavustuksia jakava taho. Avustettavia kohteita ovat muun muassa koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin ja liikuntaan liittyvät hankkeet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Suomen kunnat jakavat myös kunta-avustuksia yhdistyksille. Esimerkiksi Kajaanin kaupunki jakaa yleis- ja erityisavustuksia sellaiseen toimintaan, joka tukee paikallista yhdistys toimintaa. Avustuksen edellytyksenä on, että haettu tuki käytetään haettuun tarkoitukseen. Yhdistyksen täytyy esittää Kajaanin kaupungille luotettavat toiminta-, rahoitussuunnitelmat ja toimintaperiaatteet, jotka kaupungin täytyy hyväksyä. (Kajaani 2013.)

3.1.5 Lahjoitukset

Yhdistys voi saada erilaisia lahjoituksia säännöllisinä kuukausisuorituksina tai satunnaisina kertalahjoituksina, kuten testamentteina. Yhdistyksen saama raha tai testamentti on kirjattava tulona yhdistyksen kirjanpitoon. Yhdistys voi ottaa myös vastaan tavaralahjoituksia. Tavararan arvo on määriteltävä erikseen kirjanpitoon. (Perälä & Perälä 2006, 106–107.)

Kirjanpidossa tavarasta käytetään sen käypää arvoa eli lahjoitushetken arvoa. Lahjoituksen antajalle ei saa antaa vastikkeita eikä muuta näkyvyyttä yhdistyksen toiminnassa. Esimerkiksi yhdistys ei saa antaa mainostilaa lahjoituksen antajalle. Yleisesti lahjoituksen antaja on yritys tai yksityinen henkilö, joka haluaa tukea yhdistyksen toimintaa. Lahjoitus voidaan antaa rahana myös yksittäistä hanketta tai muuta lahjoittajan haluamaa tarkoitusta varten. Lahjoitus hankkeeseen voi olla esimerkiksi tavaraa tai työpanos. Perinteistä työpanosta ei merkitä lahjoitukseksi kirjanpitoon, mutta esimerkiksi arkkitehdiltä saatu suunnittelutyö tulisi kirjanpidossa käsitellä lahjoituksena. (Perälä & Perälä 2006, 106–107, 261–263.)

3.1.6 Muut tukimuodot

Yhdistykset voivat hakea avustusta monista erilaisista rahastoista. Suomen kulttuurirahastoon kuuluu Kainuun maakuntarahasto, joka tukee kainuulaista taiteellista ja tieteellistä toimintaa. Tukea voivat saada niin yhdistykset kuin yksityishenkilöt. Kainuun maakuntarahasto tukee myös erilaisia kulttuuri- ja kehittämishankkeita. (Suomen kulttuurirahasto 2013.)

OK- opintokeskus tukee taloudellisesti sekä pedagogisesti yhdistyksen itse järjestämiä vertaisopintoryhmiä. Vertaisopintoryhmä toiminta on oltava osa yhdistyksen toimintaa. Vertaisopintoryhmässä esimerkiksi kyläyhdistyksen nuoret voivat yhdessä opetella iltapäiväkerhossa uusia urheilulajeja. Tukea saadakseen on ryhmän opiskeltava vähintään 10 tuntia sekä vertaisopintoryhmä on järjestettävä vähintään viidelle 15 vuotta täyttäneelle henkilölle. Ryhmän kulut täytyy olla merkitty yhdistyksen kirjanpitoon. Tuki lasketaan toteutuneiden kulujen ja oppituntien perusteella eli tuki maksetaan jälkepäin. (OK- opintokeskus 2013 b.)

Toiminnalle on tehtävä oppimistavoitteet, aikataulu ja päätös mitä opiskellaan. OK- opintokeskukselle on toimitettava suunnitelma, kooste oppituntimääristä ja osallistujista sekä tukihakemus. Vertaisopintoryhmän hyväksyttävistä kuluista tukihakemuksessa ovat vierailevan ohjaajan palkkio- ja matkakulut, opintoaineiston hankintakulut, tilavuokrat sekä muut opiskelusta aiheutuneet kulut. Tukea tarjotaan myös pedagogisesti eli OK- opintokeskus auttaa myös koulutuksen suunnittelun teossa sekä yleisesti toimintaan liittyvissä asioissa. (OK- opintokeskus 2013 b.)

Työ- ja elinkeinotoimisto tarjoaa palkkatukea yhdistyksille ja yrityksille. Palkkatukea saadakseen yhdistyksen ja yrityksen täytyy palkata työsuhteeseen työtön työnhakija. Palkkatukea työ- ja elinkeinotoimisto myöntää harkinnanvaraisesti, käytännössä palkkatuen tulee edistää työntekijän työllistymistä avoimille työmarkkinoille. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2013.) Palkkatuki muodostuu kahdesta osasta: perus- ja lisäosa. Vuonna 2013 perusosan suuruus oli 32,46 euroa/päivä. Perusosa voi vaihdella vuosittain. Lisäosa vaihtelee työnkuvan ja TE -toimiston harkinnan mukaisesti. Lisäosa voi olla enintään kuitenkin 60 prosenttia perustuen määrästä mutta joissakin erityistapauksissa jopa 90 prosenttia perusosan määrästä. Palkkatuki voi olla enintään 75 prosenttia työntekijän palkasta, jos tuella palkattavalla työntekijällä on vamma tai sairaus, jotka hankaloittavat työllistymistä. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2013.)

3.2 Hankkeiden toteutus ja hankerahoitus

Hankkeiden toteuttaminen on yhdistyksen yksi tapa kehittää toimintaansa. Hankkeita kutsutaan myös projekteiksi. Sanalla hanke voidaan tarkoittaa eri organisaatioissa erilaisia asioita. Hanke voi siis olla synonyymi sanalle projekti tai kehittämiskohde. Hankkeella tarkoitetaan sitä, että organisaatio tekee toimen, joka muodostuu suunnitelmasta ja toteutuksesta. Hankkeella on myös oltava loppu, koska se ei voi jatkua ikuisesti. Hanketoimintaa säätelevät lait ja asetukset. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

Hankkeen toteuttaminen lähtee tarpeen tunnistamisesta. Esimerkiksi jotakin yhdistyksen toimintoa halutaan kehittää tai saadaan sidosryhmiltä tilaus. Tarpeen tunnistamisen jälkeen seuraa määrittelyvaihe, jossa tarkoituksena on selvittää hankkeen tavoiteltavat lopputulokset. Määrittelyvaiheessa hanketta lähdetään suunnittelemaan syvällisemmin. Hankkeen tärkein vaihe on sen suunnittelu. Suunnitteluvaiheessa tarkennetaan hankkeelle asetettuja tavoitteita sekä kiinnitetään suurin osa kustannuksista ja resursseista. Suunnitteluvaiheessa on varmistettava, että hankkeen toteuttajalla ja tilaajalla on yhteinen näkemys lopputuloksesta. (Kettunen 2009, 49–54.)

Hankkeen aloittamisvaiheessa yhdistys laatii hankesuunnitelman, joka on tärkeä asiakirja hankkeen tarkoituksen selvittämiseksi. Suunnitelmaan sisältyy seuraavia asioita:

- Hakijan tiedot eli kuka hakee, millainen organisaatio ja sen toiminta sekä taloustilanne.
- Kenelle hanke kohdennetaan, mitä hanke sisältää sekä konkreettiset tavoiteltavat asiat eli tavoitteet.
- Hankkeen aikataulu ja toimenpiteet, joita hankkeen toteutus edellyttää.
- Yhteistyökumppanit, jotka osallistuvat hankkeen toteuttamiseen sekä heidän vastuutasot.
- Hankkeen kulut eriteltynä kululajeittain.
- Hankkeen budjetti, johon sisältyy tulot ja menot.

- Suunnitelmassa on lisäksi tiedotettava hankkeen etenemisen ja tuloksien raportoinnista. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

Hankkeiden toteuttaminen edellyttää hankkeen hallintaa. Tällä tarkoitetaan sen varmistamista, että hanke toteutetaan suunnitellusti. Hankkeen hallinta sisältää hankekokonaisuuden jäsentämistä, hankkeen raportointia, toteutuksen aikataulutusta, tehtävien suunnittelua sekä vastuun jakoa. Hallinnan välineenä yhdistykset käyttävät hankekokouksia, joissa keskustellaan hankkeen etenemisestä sekä suunnitellaan yhteistyökumppaneiden kanssa tulevia toimenpiteitä. Hankkeen etenemisestä on tiedotettava ja raportoitava useille eri tahoille, kuten esimerkiksi rahoittajille, ohjausryhmälle ja yhteistyökumppaneille. (OK- opintokeskus 2014 a.)

Hankkeissa on pidettävä huolta resurssien hallinnasta. Monissa hankkeissa voi tulla ongelmia resurssien käytön tai saatavuuden osalta. Näitä resursseja voivat olla hankkeen tekijät, taidot, laitteisto ja kalusto sekä raaka-aineet. Tekijöiden puutteen seurauksena on palkattava lisää työntekijöitä. Hankkeen kustannukset nousevat, mikäli otetaan uusia työntekijöitä. Yksi ratkaisu enemmän mainittuihin ongelmiin on hankkeen aikataulussa joustaminen. Mikäli esimerkiksi rahoittaja ei anna joustaa aikataulussa on vähennettävä hankkeen tavoitteita. (Kettunen 2009, 134–139, 162.)

Hankkeen talous on oleellinen osa hankkeen toteutusta. Hankkeiden kirjanpidon hoitaminen vaatii ammattitaitoista yhdistystoimijaa. Hankkeiden kirjanpito on erotettava yhdistyksen normaalista kirjanpidosta eri tileilleen, joten on hyvä, että hanke asioita käydään läpi yhdessä kirjanpitäjän kanssa. (Hanketoimijan käsikirja 2013.) Hankkeen talouteen kuuluu rahoituksen seuranta. Hankkeen talouden seurannalla tarkoitetaan, että suunnitellussa budjetissa pysytään hankkeen edetessä. Hyvään suunnitteluun sisältyy hankkeiden mahdollisten ulkopuolisten ostopalveluiden kilpailuttaminen. Tällä pyritään saamaan hankkeelle parasta ostopalvelua. Joissakin hankkeissa palvelun laatu tai nopeus on tärkeämpää kuin hinta. Monet rahoittajat voivat jopa vaatia, että ostopalveluita kilpailutetaan. (OK- opintokeskus 2014 a.)

Hankkeen toteuttamista ja seurantaan helpottaa sitä varten muodostettu organisaatio. Organisaation muodostamisvaiheessa määritellään hankkeen tekijöiden roolit, vastuut ja tehtävät. Hankkeen organisaation eri rooleja ovat esimerkiksi hankepääällikkö ja –sihteeri. Vastuista määritellään se kenellä on valta tehdä hanketta koskevia päätöksiä ja kuka vastaa mistäkin eri

osa-alueesta. Suuremmille hankkeille voidaan perustaa ohjausryhmä ja/tai hankeryhmä. Ohjausryhmä on hankkeen edistymistä tarkkaileva ryhmä, joka opastaa, valvoo ja johtaa hankkeen edistymistä. Ohjausryhmän tehtäviin kuuluvat esimerkiksi hankkeen talouden seuraminen, tuloksien arviointi ja hankepäällikön avustaminen hankkeen suunnittelussa. Ohjausryhmä koostuu henkilöistä, joista on hankkeen toteutumiselle jotakin lisäarvoa. Näitä henkilöitä voivat olla esimerkiksi hankkeen rahoittajan edustajat. Hankeryhmällä puolestaan tarkoitetaan ryhmää, joka toimeenpanee ohjausryhmän tekemät päätökset ja tukee hankkeen vetäjää. Hankeryhmä voi koostua eri organisaatioiden edustajista. (OK- opintokeskus 2014 b.)

Hankkeen raportoinnilla tarkoitetaan kirjallisia raportteja, joita hankepäällikkö tekee mahdolliselle ohjausryhmälle. Säännöllisten tilanneraporttien ansiosta hankepäällikön ja ohjausryhmän on helppo seurata hankkeen etenemistä. Hankkeen etenemistä voidaan tarkkailla viikoksi tai kuukausiraporteilla. Raporteissa voidaan tuoda esille seuraavia asioita:

- Onko hanke aikataulussa?
- Minkälaisia lisätoimia ehdotetaan tehtäväksi?
- Onko hankkeen aikana tullut ongelmia?
- Arvio työn määrän paikkaansa pitävyydestä
- Mistä kustannukset ovat muodostuneet? (Kettunen 2009, 170.)

Hanke päätetään mahdollisen ohjausryhmän päätöskokouksella. Päätöskokouksessa tehdään hankkeen kokonaisarviointi, hyväksytään loppuraportti ja toteutunut kustannusarvio. Loppuraportti sisältää selostuksen hankkeesta eli mitä tehtiin ja mitkä olivat tekojen vaikutukset. Loppuraportissa on lisäksi hyvä olla ehdotukset mahdollisista jatkotoimenpiteistä tai ehdotukset tulosten käyttöönotosta. Hankkeen päättyessä on ilmoitettava rahoittajille, yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille sen päättymisestä. (OK- opintokeskus 2014 c.)

Yhdistyksillä on erilaisia motiiveja hakea hankerahoitusta. Hankerahoituksella voidaan muun muassa synnyttää uusia palveluita, työpaikkoja, kehittää toimintaa ja parantaa yhdistystoimin-

taa. Käytännössä näitä ovat esimerkiksi kokoontumistilojen remontointi ja varustelun parantaminen, harrastusmahdollisuuksien ja koulutuksien lisääminen. Hankkeet kehittävät yhdistyksien toimintaa monella eri osa-alueella. (Oulujärvi LEADER 2013 b.)

Euroopan unioni, valtio ja kunnat antavat määrärahoja erilaisille hankerahoittajille, jotka rahoittavat yhdistyksien hakemia suunniteltuja hankkeita. Euroopan unioni ja kunnat voivat jakaa hankerahoitusta myös suoraan yhdistyksille. Suomessa hankerahoittajia ovat esimerkiksi LEADER – toimintaryhmät ja ELY-keskukset. LEADER -toimintaryhmät ovat rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka on perustettu kehittämään alueella sijaitsevaa kotiseutua. Esimerkiksi Kainuun alueella toimivat Oulujärvi LEADER ja Elävä Kainuu LEADER. (Elävä Kainuu LEADER 2013.)

LEADER -toimintaryhmien tarkoitus on pyrkiä lisäämään alueellista kehitystä sekä luomaan uusia työpaikkoja ja yrityksiä. Kirjainyhdistelmä LEADER tulee ranskankielen sanoista Liaisons Entre Actions de Développement l'Économie Rurale ja tarkoittaa maaseudun taloudellisen kehittämisen verkostoa. (Elävä Kainuu LEADER 2013.)

Kainuun ELY -keskus hyödyntää Euroopan unionin aluekehitysrahastoa (EAKR) ja sosiaalirahastoa (ESR) Kainuun alueen kehittämiseen. Kainuun ELY -keskuksen tehtäviksi voidaan luetella muun muassa Kainuun alueen osaaminen, kulttuuri, maahanmuutto, maaseutuyrittäjyys, maaseudun elinvoimaisuus, kulttuuriympäristön hoito, elinkeinoelämän ja innovaatioympäristön kehittäminen. Kesä-heinäkuussa 2013 Kainuun ELY -keskus myönsi 2,8 miljoonaa euroa hankerahoitusta kainuulaisille yhdistyksille ja yrityksille. (ELY -keskus 2013.) Kainuun Liitto myöntää omien varojensa lisäksi myös Euroopan Unionin ja valtion myöntämää rahoitusta. Kainuun Liiton hankerahoituksen maksatuksen järjestäminen edellyttää, että hankkeen kuluja ilmoitetaan hankerahoittajalle useita kertoja sen aikana. (Kainuun Liitto 2013.)

Yhdistykset voivat yhtenä vaihtoehtona hakea hankerahoitusta suoraan Euroopan unionin rahastoista. Näitä ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Tukemisesta käytetään nimitystä ”Vipuvoimaa EU:lta”. EAKR ja ESR – rahastoista tukea voi hakea muun muassa yhdistykset, yritykset, kunnat ja koulut. Kyseisten rahastojen hankkeiden tukemisperiaatteena vaaditaan, että hankkeesta hyötty useampi kuin yksi toimija.

Hankkeiden tukeminen on pitkäjänteistä toimintaa, koska yleensä hankkeet kestävät pitkään ja kehittymistä ei tapahdu välittömästi. (Rakennerahastot 2013.)

3.2.1 Hankerahoituksen rakenne

Rahoitus hankkeeseen koostuu omarahoituksesta, välirahoituksesta ja hanketuesta. Hankkeen toteuttamiseksi tarvitaan omarahoitusta ja välirahoitusta, koska hanketukea maksetaan yleensä toteutuneita kuluja vastaan. (Oulujärvi LEADER 2013 a.) Omarahoituksella tarkoitetaan yleensä rahaa tai talkootyötä. Raha voidaan saada esimerkiksi yhdistyksen omista varoista tai yhteistyökumppaneilta tulevasta rahasta. Välirahoituksella tarkoitetaan rahaa, jota tarvitaan hankkeen ylläpitämiseen hankerahoituksen maksatuksien välillä. Välirahoituksella voidaan tarkoittaa esimerkiksi yhdistyksen omaa rahaa, pankkilainaa tai rahaa kunnalta. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

Hankkeen toteuduttua yhdistys saa hankerahoittajalta hakemansa tuen. Mikäli yhdistys on saanut tukea jo hankkeen aikana, niin loput hanketuesta voidaan maksaa hankkeen päätyttyä. Hanketuki myönnetään kuitenkin yleensä toteutuneita kuluja vastaan. (Oulujärvi LEADER 2013 a.)

3.2.2 Hanketyypit

ELY -keskus ja LEADER -toimintaryhmät rahoittavat hankkeita, jotka jaotellaan seuraavansiin hanketyyppeihin: Kehittämishanke, yleishyödyllinen investointihanke, koulutus- tai tiedonvälityshanke ja koordinoitihanke ja sen alahankkeet. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

Kehittämishankkeella tarkoitetaan hanketta, jossa luodaan jotain uutta tai kehitetään nykyistä toimintaa. Kehittämishanke voi olla elinkeinojen kehittämishanke tai yleishyödyllinen kehittämishanke. Elinkeinojen kehittämishankkeella kehitetään maaseutujen elinkeinotoiminnan palveluita koko toimialalla. Tuen myöntäminen edellyttää, että hanke hyödyttää kokonaisuudessaan koko toimialaa. Yleishyödyllisellä kehittämishankkeella tarkoitetaan esimerkiksi yhteisen kyläapulaisen palkkaamista kyläyhdistykselle ja muuta toimintaa, joka edistää paikallista kulttuuria ja ihmisten viihtyisyyttä. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

Yleishyödyllisellä investointihankkeella tarkoitetaan hankkeita, joissa esimerkiksi rakennetaan tai kunnostetaan kylätalo kaikkien kylän toimijoiden ja asukkaiden käyttöön. Yleishyödyllinen investointihanke toteuttaa jotain sellaista miltä odotetaan pitkäaikaista hyötyä ja palvelee koko kyläyhteisöä. (Hanketoimijan käsikirja 2013.) Koulutus- tai tiedonvälityshankkeilla pyritään lisäämään tietoa ja taitoa maaseudulla asuville ja toimiville yksityishenkilöille ja elinkeinonharjoittajille. Tiedonvälityshankkeilla voidaan esimerkiksi kouluttaa maaseudun elinkeinonharjoittajille ympäristönsuojeluasioiden toteuttamista liiketoiminnassa. (Hanketoimijan käsikirja 2013.) Koordinointihanke on ainoastaan LEADER -toimintaryhmien käytössä. Käytännössä sillä tarkoitetaan vähintään kolmea pientä toteutettavaa kehittämis- ja investointihanketta, jotka ovat lähtöisin yksityishenkilöiltä ja elinkeinonharjoittajilta. Näitä hankkeita ei voida yksistään toteuttaa pienen tukimäärän vuoksi jos tukisumma jää alle 5.000 euron. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

3.2.3 Hankerahoituksen hakeminen

Hankerahoitusta haettaessa yhdistyksen täytyy liittää hakemukseen hankesuunnitelma, tilinpäätösasiakirjat ja yhdistysrekisteriote, joka sisältää muun muassa yhdistyksen säännöt. Hakemukseen on liitettävä myös jäljennös pöytäkirjaotteesta, josta ilmenee päätös hankkeeseen ryhtymisestä. (Oulujärvi LEADER 2013 c.)

Hankkeen hakemuslomakkeessa täytyy kertoa hakijan ja hankkeen nimi, hankekuvauksen tiivistelmä, hakijalle aiemmin myönnetty ja maksettu tuki, hankkeen toteuttamisalue, kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma sekä muu mahdollinen julkinen rahoitus. Lomakkeessa kysytään myös arviota tuettavan hankkeen vaikutuksista. (Oulujärvi LEADER 2013 c.)

Erilaisille hanketyypeille on olemassa omat hakemuslomakkeet, koska hankkeet eritellään niiden tarkoituksen mukaisesti. Hankehakemukset eroavat toisistaan myös liitteissä. Esimerkiksi ainoastaan yleishyödyllinen investointihanke vaatii liitteeksi investointiin liittyvät suunnitelmat ja selvitykset. (Oulujärvi LEADER 2013 b.)

Hankesuunnitelman ja liitteiden pohjalta hankerahoittaja tekee päätöksen myönnetäänkö rahoitusta. Rahoituspäätöksen ollessa myönteinen yhdistys saa rahat toteutuneita kuluja vastaan. (Hanketoimijan käsikirja 2013.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kajaanilaisten yhdistysten toiminnan rahoituksen muodostuminen. Tutkimuksen ensimmäisenä vaiheena on aiheen valinta eli mitä tutkitaan. Aiheen valinnan jälkeen on hankittava tietoa tutkittavasta aiheesta ja siitä tehdään muistiinpanoja. Tämän jälkeen laaditaan tutkimussuunnitelma, jossa täsmennetään tutkimusongelmat ja valitaan tutkimusmenetelmä. Suunnitelman laadinnan jälkeen aloitetaan aineiston kerääminen. Tässä työssä aineisto kerätään haastattelemalla kajaanilaisia yhdistyksiä. On olemassa erilaisia haastattelutyyppisiä esimerkiksi avoin-, teema- ja lomakehaastattelu. Haastattelun jälkeen aineisto litteroidaan. Tämän jälkeen tulokset analysoidaan ja tulkitaan. Tulokkien jälkeen saadaan vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 63–65, 203–205.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tämä tutkimusmenetelmä valittiin siksi, koska tutkimuksen ongelmien ratkaiseminen ei olisi onnistunut kvantitatiivisella eli määrällisellä menetelmällä. Yksittäisistä yhdistyksistä haluttiin kattavaa tietoa, joka ei ole mahdollista määrällisellä tutkimuksella. Tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään erilaisia tapoja miten yhdistys järjestää rahoituksensa.

Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysitapoja on monia tapoja ja näitä ovat esimerkiksi teemoittelu, tyypittely, sisällön erittely, diskurssi- ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2007, 219.) Aineiston analyysitavaksi valittiin tyypittely. Tyypittelystä etsitään aineistosta samankaltaisuuksia ja aineisto ryhmitellään samankaltaisiin asioihin. Tyypittelyt tehtiin koodaamalla eli alleviivattiin ja maalattiin eri värein. Koodausyksikkönä käytettiin haastattelusta saatuja samantyyppisiä vastauksia.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tullaan selvittämään valittujen yhdistyksien keinoja etukäteisrahoituksen saamiseen. Monissa hankkeissa yhdistykseltä puuttuu "alkukassaa" eli varoja hankkeen aloittamiseen ei ole. Mistä etukäteisrahoitusta saa? Ottavatko yhdistykset sitä pankista vai käytetäänkö yksityisrahoitusta? Ovatko tutkimukseen valitut yhdistykset ennen käyttäneet etukäteisrahoituksena velkakirjalainaa, jonka takaaajana ovat toimineet yhdistyksen hallituksen yksi-

tyishenkilöt tai esimerkiksi kyläyhdistyksen jäsenet? Miten tutkimukseen valitut yhdistykset hoitavat etukäteisrahoituksensa, jos Kajaanin kaupunki ei enää jatkossa antaisikaan avustuksia?

Monet hankerahoittajat esimerkiksi Oulujärvi LEADER ry tarjoaa rahoitusta vain hankkeen aikana ja sen päätyttyä. Tämän takia yhdistykset tarvitsevat alussa rahoitusta hankkeen käynnistämiseksi. Usealla tutkimukseen valitulla yhdistyksellä etukäteisrahoitus on aiemmin saatu Kajaanin kaupungilta. Kajaanin kaupunki on vähentänyt lainarahoituksen myöntämistä paikallisille yhdistyksille, koska takaajina ovat toimineet yhdistyksen yksityishenkilöt. Pelkkä henkilötakausta antaa lainalle heikon vakuusarvon. (Hämäläinen 19.8.2013.)

Hankerahoittajat vaativat yleisesti toiminnan jatkuvuutta, mikä on myös yhdistystoiminnan perusajatus. Yhdistys voi toteuttaa palveluhankkeen, jossa se saa rahoitusta palvelun toteuttamiseen. Opinnäytetyössä tullaan selvittämään, kuinka yhdistys jatkaa palvelua tulorahoituksen avulla hankkeen päättymisen jälkeen. Saatuja tuloksia voidaan konsultoida Kajaanin kaupungin toimesta Kajaanin muille heikommin menestyneille yhdistyksille.

Tutkimuksessa tullaan selvittämään myös sitä, miten valitut yhdistykset rahoittavat toimintansa. Rahoittavatko yhdistykset toimintansa perinteisillä varainhankintakeinoilla vai jollain muilla tavoilla?

4.2 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kajaanin kaupunki ja yhteyshenkilönä kansliapäällikkö Risto Hämäläinen. Hämäläisen kanssa käydyn keskustelun perusteella tutkimukseen valittiin kymmenen toiminnaltaan aktiivista kajaanilaista yhdistystä.

Tutkimuksen aineisto hankittiin haastattelemalla yhdistysten edustajia. Haastattelusta suurin hyöty saatiin haastattelemalla yhdistyksen puheenjohtajaa, toiminnanjohtajaa tai rahastonhoitajaa. Tutkimus tehtiin kokonaisuudessaan kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää hyväksi käyttäen.

Aineiston hankinta tapahtui marraskuun aikana. Marraskuussa myös haastattelujen tulokset olivat analysoitavassa vaiheessa. Joulukuun 2013 ja tammikuun 2014 aikana tutkimuksen tulokset olivat kirjoitettuna lopulliseen opinnäytetyöhön.

Haastateltavat yhdistykset saivat itse valita haastattelupaikan ja ajan, jotta tilanne olisi heille mahdollisimman miellyttävä. Kaikkia haastateltavia lähestyttiin ensin sähköpostitse sekä kahdeksaan haastateltavaan otettiin vielä uudelleen yhteyttä puhelimitse.

Haastatteluja sovittaessa haastateltavia pyydettiin varaamaan aikaa noin 45 minuuttia, jotta haastattelulle olisi riittävästi aikaa. Aikaa haastatteluissa kuitenkin kului yli 45 minuuttia haastateltavaa kohden, mikä ei kuitenkaan nähtävästi haastateltavia haitannut. Yksi (1) yhdistys haastateltiin Kajaanin ammattikorkeakoulun luokkatilassa. Yhden (1) yhdistyksen edustaja haastateltiin toisen yhdistyksen toimitiloissa sekä kahden (2) muun yhdistyksen puheenjohtajat haastateltiin heidän henkilökohtaisilla työpaikoillaan. Haastateltavista loput kuusi (6) yhdistystä haastateltiin yhdistyksien omissa toimitiloissa.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla menetelmällä ja haastattelussa käytettiin haastattelulomaketta (Liite 1). Haastattelulomake lähetettiin etukäteen yhdistyksen edustajille pohdittavaksi. Haastattelumenetelmän ansiosta vastaukset saatiin kaikilta haastateltavilta samoihin kysymyksiin, mutta haastattelun aikana pyrittiin tekemään lisäksi tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluissa saatiin avoimia vastauksia, mutta joissakin kysymyksissä jouduttiin antamaan esimerkkejä erilaisista vaihtoehdoista.

Yhdistysten haastatteluista koskee salassapitovelvollisuus siinä määrin, että saaduista tuloksista ei käy ilmi mikä yhdistys on kyseessä. Haastateltavan yhdistyksen suostumuksella tuloksista yhdistys voidaan kohdentaa tiettyyn toimintamalliin, mikäli se nähdään tarpeelliseksi.

Haastattelut nauhoitettiin, jotta saatujen tuloksien tulkinta on helpompaa. Haastatteluiden jälkeen aineisto litteroitiin nauhoituksilta. Litteroinnin jälkeen saatuja tuloksia koostettiin ja pohdittiin.

Haastattelujen luotettavuutta voidaan arvioida muun muassa seuraavin kysymyksin:

- Ketkä henkilöt olivat vastaamassa? Olivatko vastaajat olleet yhdistyksessä riittävän kauan yhdistyksessä, että tiesivät tarkalleen mitä yhdistys on tehnyt.
- Vastaajan olotila. Olivatko vastaajat riittävässä virkeässä olotilassa? Muistiko vastaajat miten on oikeasti toimittu? Esimerkiksi mistä ja miten rahoitusta on haettu.
- Kysymykset. Olivatko kysymykset riittävän laajoja ja olisiko haastattelulle pitänyt varata enemmän aikaa?

4.3 Tutkimusotos

Kulttuurialalta valittuja aktiivisia yhdistyksiä olivat Routa- Kajaanin tanssin edistämisyhdistys ry ja Kajaanin harrastajateatteri ry. Valittiin seuraavat merkittävät kyläyhdistykset Kajaanin alueelta: Nakertaja- Hetteenmäki kyläyhdistys ry, Paltaniemen kyläyhdistys, Lehtikankaan asukasyhdistys ry ja Lohtaja-Huuhkajanvaara-Kettu kyläyhdistys ry. Urheiluseuroista kartoitettiin seuraavat yhdistykset: Spartak Kajaani ry ja Kajaanin Kuohu ry. Spartak Kajaani ry:n keskeisenä toiminta-ajatuksena on myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen Kajaanissa. Tutkimukseen kuuluivat myös Kajaanin kaupunkikeskustayhdistys ry ja Kainuun Nuotta ry, jotka ovat aktiivisia toimijoita omalla alallaan.

Routa- Kajaanin tanssin edistämisyhdistys ry:n tavoitteena on parantaa yleistä tanssitosuutta, tarjota korkeatasoista tanssitaidetta ja toimia taiteen välityksellä myös erityisryhmien kanssa. Routa ry on perustettu vuonna 2002. Routa ry kuuluu Pohjois-Suomen aluekeskukseen, jonka tavoitteena on edistää taide- ja kulttuuripalveluiden tasa-arvoista saatavuutta asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Roudan näyttämönä Kajaanissa toimii Generaattori Kajaanin raatihuoneentorilla.

Kajaanin harrastajateatteri ry on katsojansa haastava ja taiteellisesti korkeatasoista teatteria tekevä ryhmä. Kajaanin Harrastajateatteri on perustettu vuonna 2002. Yhdistyksen tavoitteita on näyttämötaiteen edistäminen, nuorille toimintaympäristön tarjoaminen teatterin harras-

tamiseen, lasten ja nuorten teatterikerhojen järjestäminen. Yhdistys tarjoaa myös vaikeasti työllistyville ja pitkäaikaistyöttömille nuorille suunnattua soveltavaa toimintaa.

Nakertaja- Hetteenmäen Kyläyhdistys ry:n tarkoituksena on ajaa Nakertaja- Hetteenmäen alueen asukkaiden etuja, parantaa alueen viihtyvyyttä ja hyvinvointia, lisätä yhteishenkeä sekä vaalia alueen perinteitä. Yhdistys on perustettu vuonna 1997. Kyläyhdistys pyörittää muun muassa Kajaanin kierrätyskeskus Entrinkiä. Kyläyhdistys omistaa kylätalo Vanhiksen, jossa kyläyhdistys järjestää eri-ikäisille tapahtumia tai muuta toimintaa. Nakertaja- Hetteenmäen Kyläyhdistyksen yksi tärkeimmistä toimintamuodoista on työttömien työllistäminen palkkatuen avulla.

Paltaniemen kyläyhdistys ry:n tarkoituksena on kehittää Paltaniemen kylätoimintaa, tuottaa aktiviteetteja kyläläisille ja olla edesauttamassa kyläläisten viihtyisyyttä. Yhdistyksellä on omistuksessaan Paltaniemen vanha koulu, jota yhdistys käyttää omissa tapahtumissaan. Koululla yhdistys järjestää erilaisia viikoittaisia kerhoja ja lisäksi kylätaloa vuokrataan myös ulospäin. Paltaniemen kyläyhdistys ry on perustettu vuonna 1997.

Lehtikankaan Asukasyhdistys ry:n toiminta-ajatuksena on Lehtikankaan alueen asukkaiden viihtyvyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen. Asukasyhdistys on perustettu 1981. Yhdistys järjestää sosiaalista kotiavustustoimintaa, eläkeläisten harrastustoimintaa ja erilaisia kerhoja.

Lohtaja-Huuhkajanvaara-Kettu kyläyhdistys ry:n tavoitteena on ylläpitää ja kehittää Lohtaja-Huuhkajanvaara-Kettu alueen asukkaiden hyvinvointia. Yhdistys järjestää harrastusmahdollisuuksia, kursseja, lasten kerhotoimintaa sekä erilaisia tapahtumia. Kyläyhdistys on perustettu vuonna 2001. Yhdistyksellä on myös toimitilat Lohtajan nettikahvilassa. Kolmannen sektorin toimijana yhdistys auttaa kotouttamistyössä erilaisissa toimenpiteissä, kuten ohjauksessa, neuvonnassa ja tarjoaa työharjoittelu- ja työkokeilupaiikkoja.

Spartak Kajaani ry:n kolme toiminnan osa-alueita on varhaiskasvatus, nuorisotyö ja urheilu. Nämä osa-alueet jakautuvat jaostoille, jotka itsenäisesti järjestävät toimintaa omille ryhmilleen. Yhdistys on perustettu vuonna 2004. Yhdistyksen tärkeimpänä tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen erilaisten hankkeiden avulla. Yhdistys järjestää myös erilaisia liikunnallisia aktiviteetteja ja harrastustoimintaa Kajaanissa.

Kajaanin Kuohu ry:n pääasiallinen tarkoitus on ihmisten liikuttaminen harraste- ja kilpaurheilussa. Yhdistys tarjoaa matalankynnyksen liikuntapalveluita. Yhdistyksellä on neljä eri lajijaostoa. Nyrkkeilyjaosto pyörittää kunto- ja kilpanyrkkeilytoimintaa pelastuslaitoksen takana olevassa nyrkkeilysalissa. Lentopallojaosto on keskittynyt tarjoamaan kajaanilaisille lentopalloilijoille harrastusmahdollisuuksia. Suunnistus jaosto keskittyy kuntosuunnistukseen ja järjestämään rastitoimintaa. Voimajaosto pyörittää ja valvoo Vienankadun kuntosalia. Voimajaosto on painottanut kilpaurheilua ja valmennusta. Kuohu ry ylläpitää myös Vimpelinvaaran laskettelurinnettä ja bingoa Kauppakadulla. Yhdistys on perustettu vuonna 1933.

Kajaanin kaupunkikeskustayhdistys ry:n tarkoituksena on kehittää Kajaanin kaupungin keskustaa sekä luoda keskustaan elämää erilaisten tapahtumien ja toimien avulla. Yhdistyksen toiminnallinen aika on alkanut vuonna 2000. Yhdistyksen jäseniä ovat erilaiset yritykset, yhdistykset ja kiinteistöjen omistajat.

Kainuun Nuotta ry:n tarkoituksena on Kainuun alueen kehittäminen. Yhdistyksen tavoitteena on parantaa kainuulaisten hyvinvointia, auttaa kaikin tavoin eri yhdistyksien kehittymistä sekä kehittää asuinalueiden välistä yhteistyötä ja elinvoimaisuutta. Kainuun Nuotta ry:n jäsenistö koostuu yhdistyksistä ja se on Kainuun kylien kattojärjestö. Nuotta on perustettu vuonna 1995. Kainuun Nuotta ry:n toimipaikkana on Teppanan vanha puukoulu.

4.4 Tutkimuksen tulokset

Liiketoiminta

Haastattelun neljällä (4) yhdistyksellä kuuluu yhdistyksen tai yhdistyksen omistuksessa olevan yrityksen toimintaan arvonlisäverollista liiketoimintaa, josta tuotot tulevat yhdistyksen käyttöön. Haastattelun loppuilla kuudella (6) yhdistyksellä ei ole tällä hetkellä veronalaista liiketoimintaa.

Varainhankinta

Yhdistyksistä neljällä (4) on säännöllistä varainhankintaa eli jatkuvaa tuloa yhdistyksen toiminnan pyörittämiseen. Nämä neljä (4) kokevat yhdistyksen taloudellisen tilanteen vakaaksi. Näistä neljästä (4) yhdistyksestä kaikki eivät kuitenkaan saa veronalaista tuloa.

Loput kuusi (6) yhdistystä hankkivat rahoituksensa monista pienistä satunnaisista varainhankintalähteistä. Tavallisimpia ovat avustukset ja jäsenmaksut ja muu pienimuotoinen varainhankinta. Nämä kuusi (6) yhdistystä koki, että taloudellinen tilanne ei ole riittävän vakaa uusien ideoiden toteuttamiseen.

Jäsenmaksut

Haastattelun yhdistyksistä seitsemän (7) saa jäsenmaksuista tuloa. Näistä viisi (5) yhdistystä pitävät jäsenmaksua pakollisena ja kaksi (2) yhdistystä saavat vapaaehtoista jäsenmaksua jäseniltään. Haastattelun kaikista yhdistyksistä kolme (3) ei saa jäsenmaksutuloja. Jäsenmaksuja saavista yhdistyksistä kaikki seitsemän (7) koki jäsenmaksun yhdistyksen tulona tarpeellisena. Yhdistykset saavat jäsenmaksuja keskimäärin 100–200 jäseneltä. Neljällä (4) pakollista jäsenmaksua keräävällä yhdistyksellä jäsenmaksun määrä vaihtelee 10 - 40 euron välillä. Yhdellä (1) pakollista jäsenmaksua keräävällä yhdistyksellä jäsenmaksun määrä perustuu laskennalliseen kaavaan. Vapaaehtoista jäsenmaksua keräävien yhdistysten jäsenmaksu vaihtelee 5 - 20 euron välillä.

Yhteistyökumppanit

Yhdistyksistä yhdeksän (9) käyttää yhteistyökumppaneina toisia yhdistyksiä tai yrityksiä. Yhteistyökumppanina yritykset tukevat yhdistyksen toimintaa rahallisesti vastiketta vastaan. Vastike on yleensä mainostilaa markkinoinnissa. Yhdistyksien välinen yhteistyö on yhdessä toiminnan järjestämisestä. Esimerkiksi talkootyövoimaa jaetaan tai toimitiloja käytetään yhdessä.

Avustukset

Tutkimuksen yhdistykset hakevat avustuksia muun muassa Kajaanin kaupungilta, RAY:ltä, Suomen kulttuurirahastolta, liitoilta, erilaisilta säätiöiltä ja rahastoilta, opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä erilaisilta yksityisiltä yrityksiltä.

Haastattelun yhdistyksistä kaikki kymmenen (10) saa Kajaanin kaupungilta yleisavustusta. Näistä kahdeksan (8) yhdistystä koki yleisavustuksen tärkeänä toiminnan ylläpitäjänä. Loput kaksi (2) eivät pitäneet sitä toiminnan kannalta erityisen tärkeänä.

Yhdistyksistä kuusi (6) on saanut Kajaanin kaupungilta muita avustuksia (pl. yleisavustus). Loput neljä (4) eivät ole saaneet Kajaanin kaupungilta muita avustuksia (pl. yleisavustus). Kuusi (6) avustusta saanutta yhdistystä on kokenut avustukset toiminnassaan tärkeiksi.

Haastattelun yhdistyksistä puolet eli viisi (5) on saanut erityisavustuksia myös muualta kuin Kajaanin kaupungilta.

Työllistämistuki

Tutkimuksen yhdistyksistä yhdeksän (9) on käyttänyt joskus TE-keskuksen myöntämää palkkatukea. Tällä hetkellä näistä yhdeksästä (9) yhdistyksestä kahdeksan (8) käyttää palkkatukea työllistämiskustannusten maksamiseen. Haastattelun kaikista kymmenestä (10) yhdistyksestä yksi (1) ei ole koskaan käyttänyt palkkatukea.

Sijoittaminen

Haastattelun yhdistyksillä viidellä (5) on sijoitustoimintaa ainoastaan omien kiinteistöjen vuokratulojen muodossa. Kolmella (3) haastattelun yhdistyksistä on myös muunlaisia vuokratuloja, joita syntyy erilaisen kaluston vuokraamisesta.

Lainat ja luotot

Tutkimuksen yhdistyksistä viidellä (5) on ollut tai on pankista lainoja tai luottoja. Näiden yhdistyksien lainojen ja luottojen takaisinmaksu on kaikkien viiden (5) yhdistyksen toimihenkilö-

löiden mielestä onnistunut moitteettomasti. Yhdistyksistä viisi (5) ei ole käyttänyt pankkilainaa tai luottoa, näistä viidestä (5) kuitenkin kaksi (2) olisi valmis tarvittaessa ottamaan lainaa tai luottoa toiminnan ylläpitämiseksi.

Lainaa tai luottoa käyttäneistä yhdistyksistä neljällä (4) on ollut lainan vakuutena kiinteistö tai kiinteistöosake ja yhdellä (1) näistä neljästä (4) yhdistyksestä on ollut lisäksi henkilötakauksia. Yhdellä (1) yhdistyksellä lainaa tai luottoa saaneella ei ollut vakuuksia ollenkaan.

Hankkeet

Tutkimuksen osallistuneista yhdistyksistä kaikilla on ollut vuosien aikana jonkinlaisia hankkeita tai projekteja. Kehittämishankkeita on ollut haastattelun kaikilla kymmenellä (10) yhdistyksellä. Yleishyödyllisiä investointihankkeita on ollut neljällä (4) haastattelussa olleella yhdistyksellä. Koulutus- ja/tai tiedonvälityshankkeita on ollut neljällä (4) haastattelun yhdistyksellä.

Haastateltavista neljällä (4) yhdistyksellä on tällä hetkellä hanke/hankkeita käynnissä. Näistä neljästä (4) yhdistyksestä kolme (3) on käyttänyt osaksi ELY-keskuksen rahoitusta nykyisten hankkeiden rahoittamiseen.

EU:lta haettavaa hankerahoitusta haastattelun yhdistyksistä on hakenut seitsemän (7) yhdistystä. Näistä seitsemästä (7) yhdistyksestä kaksi (2) on hakenut EU-rahoitusta LEADER -rahoittajilta. EU-rahoitusta hakeneista seitsemästä (7) yhdistyksestä kolme (3) on hakenut EU-rahoitusta suoraan ESR/EAKR -rahastoista. Näistä seitsemästä (7) vain yksi (1) on hakenut EU-rahoitusta pelkästään ELY-keskukselta.

EU-rahoitusta hakeneista seitsemästä (7) yhdistyksestä yksi (1) ei ole kuitenkaan saanut EU:lta rahoitusta. Haastattelun kaikista kymmenestä (10) yhdistyksestä kolme (3) ei ole koskaan hakenut EU:lta haettavaa hankerahoitusta.

Haastattelun yhdistykset hakivat etukäteisrahoituksia ja omarahoitusosuuksia hankkeisiin muun muassa eri pankeilta, avustuksilla, Kainuun Liitolta, EU-rahastoilta ja Kajaanin Kaupungilta. Joissakin hankkeissa yhdistys käytti omia varojaan etukäteisrahoitukseen.

Yhdistyksistä neljä (4) on saanut etukäteisrahoitusta (puskurirahaa) Kajaanin kaupungilta. Kaikki neljä (4) koki puskurirahan tärkeäksi. Näistä neljästä (4) yhdistyksestä kolme (3) kertoi, että ilman kaupungin puskurirahaa toiminta todennäköisesti supistuisi. Näistä neljästä (4) yhdistyksestä yksi (1) hakisi todennäköisesti puskurirahan pankista.

Omarahoitusosuuksia saatiin muun muassa Oulujärvi LEADER:in ja Maaseuturahaston hankkeissa talkootyönä. Hankerahoittajat ovat joissakin hankkeissa antaneet rahoituksen 100 %:sti, joten omarahoitusosuutta ei ole tarvinnut.

Tulevaisuus

Tutkimuksen yhdistyksistä viisi (5) kertoo jatkavansa toimintaa samalla tavalla kuin ennen. Yhdistyksistä loput viisi (5) on toteuttamassa uusia kehittämishankkeita, mikäli saavat vain rahoituksen koottua.

5 POHDINTA

Haastattelussa on kahden tyyppisiä yhdistyksiä. Osalla yhdistyksistä on mukana yritysmäistä myyntiä, jolloin yhdistyksen aatteellinen toiminta helpottuu, koska saatua tulorahoitusta ohjataan myös yhdistyksen aatteellisen toiminnan rahoittamiseen. Tästä johtuen uusien ideoiden toteuttaminen on mielekkäämpää ja yhdistyksen toiminta on pitkäjänteisempää. Sitten on yhdistyksiä, jotka perustavat toiminnan ei yritysmäiseen eli ei jatkuvaan myyntiin vaan satunnaisista tuloista koostuvaan toimintaan. Niiden tulot koostuvat monesta eri lähteistä, kuten esimerkiksi avustuksista, jäsenmaksuista, kurssimaksuista, koulutustuotoista, ostopalveluista ja palkkatuesta. Niiden toimintaa rajoittaa se, että ei ole varoja tehdä toimintaa pitkäjänteisesti vaan edetään pienillä melko satunnaisilla tuloilla. Hankkeiden rahoituksen muodostaminen on heillä haasteellista.

Moni yhdistyksen edustaja kertoi rahatilanteen vaihtelevan ja aina ei tiedetä tulevaisuuden tilanteesta kovinkaan tarkasti. Edellä mainittujen syiden takia talousarvion tekeminen on todella haasteellista. Vanhat ja perinteiset ajattelutavat yhdistyksen toiminnasta on unohdettava, mikäli yhdistyksen halutaan kehittyvän ja rahavarojen riittävän. Yhdistyksen on kehitettävä toimintaa, jolla saadaan jatkuvaa tuloa. Tällä tulolla yhdistys saa kehitettyä aatteellista toimintaansa sekä yhdistyksen ei tarvitse tyrmätä uusia ideoitaan sen vuoksi, koska rahoituksesta ei ole varmuutta.

Yhdistyksistä melkein kaikki tekivät yhteistyötä yritysten ja/tai yhdistysten kanssa. Yhteistyön tekeminen yhdistysten ja yritysten kesken jakaa riskit pienemmiksi. Esimerkiksi yhteistyö yrityksen kanssa vähentää kustannuksia järjestettävästä tapahtumasta. Haastatteluista kävi myös ilmi, että suhteet toisiin yhdistyksiin, yrityksiin ja eri kunnallisiin toimijoihin tulee pitää kunnossa. Verkostoituminen ja toiminnan laatu on merkittävä tekijä yhdistyksen näkyvyydessä ja menestymisessä.

Yhdistykset ovat pääsääntöisesti tehneet yleishyödyllisiä kehittämishankkeita. Yhdistyksistä osa halusi vähentää hankkeita tulevaisuudessa. Yhdistyksen olisi hyvä vähentää monia pieniä hankkeita ja lisätä suurempia toimintaa käynnistäviä hankkeita. Tästä esimerkkinä yksi (1) yhdistys, joka oli tehnyt hanketuella tiettyä toimintaa ja sen jälkeen aloittanut toiminnan jatkamista suunnittelevan hankkeen. Suunnittelevan hankkeen ansiosta toiminta pyörii edelleen

ilman hanketukea osana yhdistyksen aatteellista toimintaa. Hankkeella tulisikin aina olla, hanketyypistä riippuen, toimintaa käynnistävä vaikutus.

Tuloksien perusteella Kajaanin kaupungin "puskurirahan" myöntämisen mahdollinen lopettaminen tarkoittaisi sitä, että "puskurirahaa" käyttävien yhdistysten toiminta supistuisi, koska näistä neljästä (4) vain yksi (1) olisi todennäköisesti hakemassa hankkeeseen rahoitusta pankista. Mikäli "puskurirahan" myöntäminen lopetetaan, niin mahdollisesti yhdistys ei lähde toteuttamaan kaupungille tärkeitä kolmannen sektorin palveluja. Onko kaupungille kuitenkin edullisempaa myöntää "puskurirahaa" yhdistyksille huonoilla vakuuksilla kuin se, että yhdistys supistaa toimintaa? Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että osalla yhdistyksistä, jotka ovat saaneet "puskurirahaa" on mahdollista antaa vakuudeksi muutakin kuin henkilötakauksia, esimerkiksi kiinteistö tai ajoneuvo.

Vuosia sitten tutkimuksen yhdistyksillä ei ole ollut omia kiinteistöjä tai toimitiloja. Silloin lainaa haettaessa on vakuutena useimmiten käytetty henkilötakauksia. Nykypäivänä kuitenkin lainaa hakeneista tutkimuksen yhdistyksistä on käyttänyt lainan vakuutena yhdistyksen omistuksessa olevaa kiinteistöä. Kiinteistö antaa lainalle huomattavasti paremman vakuusarvon kuin henkilötakaus. Haastattelun yksi (1) lainaa hakenut yhdistys ei ole tarvinnut vakuuksia ollenkaan lainalle, koska oli saanut pankista pienen luoton ilman vakuuksia.

Yhdistyksen toimitilat pidettiin erityisen tärkeänä. Toimitilat ovat monen yhdistyksen toiminnan olennaisimpia asioita, jotta voidaan harjoittaa aatteellista toimintaa laadukkaasti. Mikäli tiloja ei ole, niin toiminta on hyvin pientä ja epäsäännöllistä. Tilojen puute vähentää myös innokkuutta uusien ideoiden kehittämiseen. Lainojen saaminen voi olla mahdotonta, jos ei ole mahdollisuutta käyttää kiinteistöä/toimitiloja lainan vakuutena.

Tutkimuksen yhdistyksistä suurin osa pitää Kajaanin kaupungin yleisavustusta tärkeänä. Avustus ei ole rahallisesti iso, mutta se on silti tärkeä tulo yhdistykselle, koska sen saamista pidetään suhteellisen varmana. Kaikki Kajaanin kaupungilta erityisavustuksia saaneet yhdistykset pitävät erityisavustusta toiminnan toteuttamisen kannalta tärkeänä. Ilman kaupungin tukea näiden yhdistysten toiminta supistuisi ja tarjottavat palvelut vähenisivät.

Haastattelun yhdistykset ovat tietoisia erilaisista EU-hankerahaa tarjoavista lähteistä. Haastatteluissa kerrottiin, että monet yhdistykset kuitenkin kokevat hankerahoituksen hakemisen

haastavaksi, koska se edellyttää paljon suunnitelmallisuutta, raportointia ja muun rahoituksen kokoamista. Yhdellä (1) haastattelun yhdistyksellä hanke ei ole toteutunut, koska haettua hankerahoitusta ei saatu. Haastattelun kaikilla muilla hankerahoitusta hakeneilla yhdistyksillä ei ole jäänyt hankkeita tekemättä, koska heille on aina myönnetty hankerahoitus. Yhdistyksistä puolet eli viisi (5) koki EU-hankkeet jossain määrin hankaliksi hakea. Tuntemukset EU-rahoitukseen olivat epäileviä ja ristiriidassa siihen nähden, että EU:lta useat yhdistykset rahoitusta olivat kuitenkin saaneet.

Säätiöiltä saadut avustukset painottuvat liikunnallisiin, sosiaalisiin ja kulttuurillisiin kohteisiin tai toimiin. Monella haastattelun yhdistyksellä on ollut hankaluuksia budjetoida avustuksia, koska avustuksien saamisesta ei voi koskaan olla täysin varma. Joissakin tapauksissa haettua avustusta ei ole tullut. Näissä tapauksissa osa yhdistyksistä koki, että hakemus ei ole ollut riittävän hyvin muotoiltu tai avustusta on haettu toimeen, joka ei ole kuulunut avustuksen antajan sen vuoden avustamisen kohderyhmään. Osa yhdistyksistä tarvitsisi neuvoja hakemusten laatimisessa.

Haastatteluista kävi ilmi, että yhdistykset tarvitsevat toiminnanjohtajan tai vastaavia aktiivisia toimijoita. Nämä henkilöt keksivät uusia ideoita ja ylläpitävät toimintaa aktiivisesti. Tämän ansiosta yhdistyksen toiminta kehittyy ja tuottaa yhdistykselle ja sen jäsenille lisäarvoa. Yhdistys tarvitsee myös työvoimaa projektien toteuttamiseen. Osa yhdistyksistä koki hankkeiden hallinnan raskaaksi ja aikaa vieväksi, joten tästä johtuen hankkeiden toteuttaminen koettiin vastenmieliseksi. Talkootyöntekijät tai palkatut henkilöt ovat tärkeässä roolissa kehittämässä näitä enemmän mainittuja asioita. Ilman tunnollisia tekijöitä yhdistyksen toiminta ei kehity, koska ideat jäävät "pöytälaatikkoon". Talkootyöllä voidaan lisäksi teettää joidenkin hankkeiden omarahoitusosuus.

Haastattelujen yhdistykset olivat toimialueiltaan erilaisia, mikä teki pohdinnasta todella haastavaa. Mukana oli urheilu-, kulttuuri-, nuorisotyö- ja kyläyhdistyksiä sekä lisäksi yritysten perustama yhdistys. Tutkimus olisi mahdollisesti ollut tarkempi, mikäli yhdistykset olisivat olleet samalta toimialalta.

Opinnäytetyö antoi kokonaisuutena laajan käytännön kuvan yhdistyksistä ja niiden taloushallinnosta. Tutustuminen yhdistyksiin vahvisti oman suuntautumisvaihtoehdon valinnan oikeaksi, koska tekeminen oli mielekästä ja kiinnostavaa. Kokonaisuutena työstä opittiin paljon

monella eri osa-alueella. Opinnäytetyön haastattelut ja analysointi tehtiin aina yhdessä sovittuna aikana ja sovituissa paikoissa. Teoriaosuuksia kuitenkin ajoittain jaettiin siten, että toinen kirjoitti tietystä aihealueesta ja toinen toisesta.

Opinnäytetyön tekemisestä kahdestaan havaittiin niin hyötyjä kuin haittojakin. Opinnäytetyön tekeminen yhdessä oli hyvä päätös esimerkiksi aineiston laajuuden ja sen keräämisen takia. Yhdessä työskenteleminen on lisännyt uskoa omaan ammattiosaamiseen. Tekeminen on tuonut myös taitoa aikatauluttamiseen ja siihen, että osaa ottaa toisten menot ja mielipiteet huomioon. Yhteistyötaitojen kehittymisestä on hyötyä tulevaisuudessa, koska opinnäytetyön kaltaisia isoja projekteja ei todennäköisesti työelämässä tarvitse yksin tehdä.

LÄHTEET

Kirjallisuus:

Leppiniemi J. 2009. Rahoitus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Perälä S. 2010. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli. Helsinki: KHT-media Oy

Perälä S. & Perälä J. 2006. Yhdistyksen ja säätiön talous, kirjanpito ja verotus. Helsinki: WSOYpro

Vierros H., Pöyhönen K. & Kallio M. 2010. Yhdistykset ja Säätiöt. Kirjanpidon, Tilinpäätöksen ja Verotuksen Erityiskysymyksiä. Helsinki: KHT-media Oy

Loimu 2012. Yhdistystoiminnan käsikirja 2012. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Kuusiola A. 2002. Yhdistyksen kirjanpito, tilintarkastus ja taloudenhoito. Helsinki: LK-KIRJAT

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy

Kettunen S. 2009. Onnistu projektissa. Helsinki: WSOYpro

Internetlähteet:

Verohallinto 2013 a

http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Perustaminen
(luettu 19.12.2013)

Verohallinto 2013 b

http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Arvonlisaverotus
(19.12.2013)

Verohallinto 2013 c

http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio/Tuloverotus
(luettu 19.12.2013)

Verohallinto 2014 a

https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Tuloveroprosentti_muuttui_Verohallinto_l%2830760%29
(luettu 25.1.2014)

Kajaani 2013

[http://www.kajaani.fi/Tiedostot/G3_tiedostot/Yleiset%20lomakkeet/Avustushakemus%200\(yleisavustus%20yhteis%C3%B6n%20toimintaan...pdf](http://www.kajaani.fi/Tiedostot/G3_tiedostot/Yleiset%20lomakkeet/Avustushakemus%200(yleisavustus%20yhteis%C3%B6n%20toimintaan...pdf)
(luettu 24.9.2013)

Hanketoimijan käsikirja 2013

http://oulujarvileader.com/2007/images/stories/tiedostot/hanketoimijan_ksikirja.pdf
(luettu 9.9.2013)

Oulujärvi LEADER 2013 a.

<http://oulujarvileader.com/2011/index.php/hakuohjeet/kehittaemishankkeet>
(luettu 20.8.2013)

Oulujärvi LEADER 2013 b.

<http://oulujarvileader.com/2011/index.php/rahoitetut-hankkeet/kauden-2000-2006-hankkeet>
(luettu 23.10.2013)

Oulujärvi LEADER 2013 c.

<http://oulujarvileader.com/2011/index.php/hakuohjeet/lomakkeet>
(luettu 25.10.2013)

Kainuun Liitto

<http://kainuunliitto.fi/75>
(luettu 2.9.2013)

Elävä Kainuu LEADER 2013

<http://www.kainuuleader.fi/sivut/yhdistys.html>
(luettu 10.9.2013)

ELY -keskus

http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/251962/Rahoituskatsaus_6-7-2013.pdf/6cc1241b-8c19-4fbb-95df-69f594d1c65d
(luettu 10.9.2013)

Rakennerahastot 2013

http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/03_hakijalle/index.jsp
(luettu 11.9.2013)

Suomen kulttuurirahasto 2013

<http://www.skr.fi/ka>
(luettu 11.9.2013)

Työ- ja elinkeinotoimisto 2013

http://www.mol.fi/mol/fi/01_tyonantajat/06_2rekrytoinnin_tuki/02_palkkatuki/index.jsp
(luettu 4.12.2013)

Yhdistystoiminnan avaimet 2013

http://www.ksl.fi/images/stories/Julkaisut/yhdistystoiminnan_avaimet_opas_tekstit2013.pdf
(luettu 17.9.2013)

Yhdistystoimijat 2013

http://www.yhdistystoimijat.fi/?page_id=441
(luettu 17.9.2013)

Patentti- ja rekisterihallitus 2013

<http://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri.html>
(luettu 13.8.2013)

OK-opintokeskus 2013 a

<http://kokous.ok-opintokeskus.fi/yhdistyksen-saantomaaraiset-kokoukset>
(luettu 19.9.2013)

OK-opintokeskus 2013 b

<http://www.ok-opintokeskus.fi/sites/default/files/Vertaisopintoryhmien%20ohjeet%20vuonna%202013.pdf>
(luettu 22.9.2013)

OK- opintokeskus 2014 a

<http://ok-opintokeskus.fi/hankkeen-hallinta>
(luettu 25.1.2014)

OK- opintokeskus 2014 b

<http://ok-opintokeskus.fi/organisaatio>
(luettu 27.1.2014)

OK- opintokeskus 2014 c

<http://ok-opintokeskus.fi/hankkeen-j%C3%A4lkeen>
(luettu 27.1.2014)

Raha-automaattiyhdistys 2013

<https://www.ray.fi/fi/jarjestot/tulokset/tietoa/avustuslajit>
(luettu 23.9.2013)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013

<http://www.minedu.fi/OPM/Avustukset/index.html>
(luettu 24.9.2013)

Kilpailuvirasto 2013

<http://www.kilpailuvirasto.fi/cgi-bin/suomi.cgi?luku=julkaisut/kilpailuviraston-uutisia&sivu=uut/u-2010-1-3>
(luettu 13.12.2013)

Jyväskylän yliopisto 2013

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
(luettu 13.12.2013)

Hyvä hallintotapa järjestössä -ohje 2013

http://www.yhdistystori.fi/cms/index.php/tpankki/dokumentteja/doc_download/154-hyva-hallintotapa-jarjestossa-ohje
(luettu 14.12.2013)

Kansalaisyhteiskunta 2014
[http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto-
 _ja_yhdistystoiminta/suomalainen_kolmas_sektori](http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto-

 _ja_yhdistystoiminta/suomalainen_kolmas_sektori)
 (luettu 28.1.2014)

Kolmannella lähteellä 2014
http://www.kolmaslahde.fi/images/stories/kolmannella_lahteella_julkaisu.pdf
 (luettu 28.1.2014)

Lakilähteet:

Yhdistyslaki 26.5.1989/503

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Arpajaisverolaki 26.6.1992/552

Rahankeräyslaki 31.3.2006/255

Arpajaislaki 23.11.2001/1047

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459

Haastattelut:

Hämäläinen 19.8.2013. Kajaanin kaupungin kansliapäällikkö Risto Hämäläisen haastattelu 19.8.2013

Routa- Kajaanin tanssin edistämisyhdistys ry.6.11.2013

Kajaanin harrastajateatteri ry. 11.11.2013

Nakertaja- Hetteenmäki kyläyhdistys ry. 14.11.2013

Paltaniemen kyläyhdistys ry. 18.11.2013

Lehtikankaan asukasyhdistys ry. 12.11.2013

Lohtaja-Huuhkajanvaara-Kettu kyläyhdistys ry. 11.11.2013

Spartak Kajaani ry. 4.11.2013

Kajaanin Kuohu ry. 1.11.2013

Kajaanin kaupunkikeskustayhdistys ry. 1.11.2013

Kainuun Nuotta ry. 14.11.2013

LIITTEET

Liite 1. Yhdistysten haastattelulomake

Liite 1. Yhdistysten haastattelulomake

Millainen on yhdistyksenne jäsenmäärä?

Milloin yhdistyksenne on perustettu?

Millaista on yhdistyksen toiminta?

Miten rahoitatte yhdistyksen toimintaa?

Jos on jäsenmaksu - Kuinka suuri? Vaihteletteko jäsenmaksun määrää?

Jos on käytetty avustuksia - Mistä? Mihin? Kuinka usein?

Jos on sijoituksia - Millaista sijoittamista?

Jos on lainaa - Millainen laina? Kuinka paljon? Kuinka "helposti" saitte lainan?

Millaiset vakuudet teillä oli lainalle? Oletteko käyttäneet lainaan henkilötakaajia? Kuinka takaisinmaksu on onnistunut?

Millaisia hankkeita yhdistyksellänne on ollut?

Kuinka toteutitte rahoituksen?

Oletteko käyttäneet hankerahoittajia, kuten ELY -keskus (EU:n sosiaali- ja rakennerahastot) tai LEADER -rahoittajat?

Miten hankerahoitus toteutui? Mistä saitte etukäteisrahoituksen ja välirahoituksen? Kuinka hanke toteutui? Miten koitte hankerahoituksen hakemisen?

Kaupunki ei jatkossa myönnä avustuksia, mistä hakisitte sen sijaan vai kuinka toimisitte?

Oletteko jostain syystä jättäneet hakematta hankerahoitusta johonkin hankkeeseen?

Oletteko toteuttaneet palveluhankkeita? (Palvelu, jota toteutetaan hanketuen avulla)

Kuinka toteutitte palvelun jatkumisen hanketuen päätyttyä?

Oletteko tulevaisuudessa järjestämässä hankkeita? Millainen hanke? Kuinka rahoitatte?